

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter

under medverkan af

Prof. A. M. Alexanderson, Prof. H. N. Almqvist, Bibl.-aman. A. Andersson, Fil. Dr. C. Appel, Fil. Kand. R. Arpi, Doc. S. A. Arrhenius, Fil. Lic. A. Bendixson, Doc. J. E. Berggren, Fil. Dr. M. Billing, Labor. M. G. Blix, Doc. K. H. Blomberg, Lektor S. J. Boëthius, v. Bibliotekar. A. L. Bygdén, Prof. E. C. H. Clason, Prof. P. T. Cleve, Doc. O. A. Danielsson, Fil. Dr. H. Juhlin Dannfelt, Doc. D. Davidson, Bibliotekar. A. C. Drolsum, Doc. J. A. Ekman, Doc. A. Erdmann, Doc. K. B. J. Forssell, Akad.-Adj. P. A. Geijer, Prof. C. Goos, Prof. F. Gustafsson, Prof. J. Hagströmer, Prof. S. F. Hammarstrand, Prof. S. E. Henschen, Prof. H. H. Hildebrandsson, Prof. Edv. Hjelt, Prof. H. Hjärne, Fil. Kand. K. H. Karlsson, Lektor O. V. Knös, Prof. I. S. Landtmanson, Prof. L. F. Leffler, Bibl.-aman. C. H. E. Lewenhaupt, Bibl.-aman. E. H. Lind, Doc. J. A. Lundell, Prof. C. G. Lundquist, Doc. A. N. Lundström, v. Häradsh. C. O. Montan, Prof. C. R. Nyblom, Doc. J. F. Nyström, Prof. O. Pettersson, Doc. K. Piehl, Fil. Kand. E. Rosengren, Doc. A. F. Schagerström, Doc. F. von Schéele, Doc. J. H. E. Schück, Lektor J. af Sillén, Doc. S. A. H. Sjögren, e. o. Bibl.-aman. C. G. Stjernström, Prof. U. R. F. Sundelin, Lektor A. L. A. Söderblom, Prosekt. J. H. Théel, Doc. E. Trygger, Lektor P. J. Vising, Doc. C. Wahlund, Doc. O. Widman m. fl.

utgifven af

Docenten *Adolf Noreen*, Upsala.

FÖRLÄGGARE: R. ALMQVIST & J. WIKSELL.

UPSALA R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI.

Literaturhistoria.

Warburg, Karl, Molière. En lefnadsteckning på grundvalen af den nyaste Molièreforskningen. Stockholm. Jos. Seligmann & komp. 1884.

En utförlig svensk monografi öfver en utländsk skriftställare är naturligen något som hör och väl alltid kommer att höra till sällsyntheterna i vårt land. Då nu ett dylikt arbete framträder kan det också göra anspråk på ett mera ingående bedömande, och detta så mycket mer då den ifrågavarande biografien delvis är skriven med omisskännelig talang. Men då vårt lands populära tidskrifter icke lämpa sig för en dylik mera vetenskaplig kritik, har jag till någon större utsträckning än vanligt vågat taga Nord. Revys spalter i anspråk. Beträffande själva anordningen af denna anmälan har jag ansett lämpligt, att först meddela de detaljmärkningar, till hvilka Dr Warburgs bok gifvit mig anledning, för att sedermera betrakta arbetet från mera allmänna synpunkter.

Sid. 6 säges Molière efter att hafva fått survivance på fadrens plats hafva inskrifvits i Collège de Clermont. Men då han antagligen, såsom äfven Dr Warburg synes förmoda, intogs i jesuiterskolan redan i oktober 1636, skedde denna utnämning först ett år senare (dec. 1637). Jämf. Soulié 288, Schweitzer i Molière-Museum I, 16, 20, Loiseleur 42. I sammanhang härmed kan nämnas, att Dr W. synes mig tillmäta Gassendis — enligt min tanke ganska tvifvelaktiga — undervisning för stor betydelse. Något inflytande härpå på Molière kan man näppeligen uppvisa, snarare en animositet däremot (Grimarest ed. Malassis 116 ff.). Sid. 9 säges advokatycket hafva varit oförenligt med kammartjänarens ställning, men jämför Loisleurs invändning s. 78. Uppgiften sid. 11 om Molières motgångar på advokatbanan stöder sig så vidt jag vet endast på nidskriften

Elomire hypocondre och bör således anses som ganska osäker. Nog hade väl förf. kunnat välja en bättre parallell till förhållandena i Frankrike 1643 rörande skådespelarkonstens anseende än det bekanta stadgandet i Västgöotalagens lekarerätt. Påståendet s. 13, att skalden i nov. 1643 antagit namnet Molière, är orätt. Ända till juni 1644 kallar han sig Poqueulin. Lika litet kan jag gå in på den vanliga åsikten, att namnförändringen skett för att ej skandalisera familjen, ty Molière skriver sig vanligen Poqueulin Molière, stundom t. o. m. blott Poqueulin. (Jämf. Moliériste I 79, Loiseleur 122, 145, 379, Fournel Cont. d. Mol. III. 425—426.) Att Jean Poqueulin skulle »hafva försvunnit», är således för mycket sagt. Ej håller tror jag det vara bevisligt, att familjen »skändes för Molière». Det af Dr Warburg såsom stöd framdragna förhållandet, att »blott» fadern och svågern voro närvarande vid skaldens bröllop visar intet. Äktenskapskontraktet undertecknades å hustruns vägnar af modern, system (blott den älsta) och brodern (blott den älsta) d. v. s. blott af hennes närmaste myndiga släktingar. Sak samma på Molières sida. Hans enda myndiga nära fränder voro fadern och svågern. Brodern Jean var nyss död och halfsystem Catherine var nunna. Alt var således i bästa ordning, och frågan, hvilka fjärrare släktingar på ena eller andra sidan inbjudits till själva bröllopet, kommer naturligen alltid att stå obesvarad. Men att förhållandet mellan Molière och hans enda lefvande helsyster varit godt, framgår däraf, att skaldens hustru året efter sitt bröllop stod fadder åt sin svägerskas son (Soulié 63, 205). Samma sida, 13, antager författaren, att Molière sannolikt gjort Madeleine Béjards bekantskap 1642 i Languedoc, men det är ytterst osäkert, om någon af kontrahenterna vid denna tid befunnit sig där. Deras bekantskap kan vida naturligare förklaras däraf, att de voro grannar i Paris; båda bodde rue St. Honoré (se Françoise Béjards döpelseattest hos Du Mesnil, Famille de Mol. s. 67). Till påståendet s. 14, att fem af den gamle

Béjards barn gått till scenen, har förf. narrats af Loiseleur (s. 101). Då förf. anser, att Armande ej var den gamles dotter, var det blott fyra barn som blefvo skådespelare. Hvad d:r Warburg har för källa till uppgiften, att Madeleine Béjard öfversatt dramer från spanskan, känner jag ej. Loiseleur, den som utförligast af de författare jag rådfrågat yttrat sig om hennes literära begåfning, nämner intet härom (Loiseleur 101). Samma sida har författaren upprepat det vanliga påståendet, att Madeleine Béjard smickrade sig med hoppet att blifva grefve de Modènes maka. Denna antagligen oriktiga åsikt beror därpå, att man trott grefven vid denna tid vara enkling, men som Chardon (Troupe du roman comique 11—12) visat, dog grefvinnan först 1649. Den s. 16 förekommande, antagligen från Loiseleur s. 142 hämtade uppgiften, att Molière i Nantes skulle hafva fått gifva vika för en marionettskådespelare, är, såsom Mangold (Zeitschr. f. neufr. Spr. u. Lit. II 35) visat, fullkomligt gripen ur luften. Om Molière spelade i Bordeaux bör detta hafva varit 1645 eller 1647, ej såsom d:r Warburg påstår efter 1648. Hela detta besök stöder sig endast på en tradition och har trots efterforskningar ej kunnat bestyrkas af någon urkund (Mangolds uppsats 27—33, Icon. Mol. 119, 224). Loiseleur s. 178 ff. har antagligen varit författarens källa för uppgiften, att Conti skänkt Molière 5000 liv. af inkvarteringspengarna, men det kan starkt ifrågasättas, om här icke föreligger ett falsarium (Zeitschr. f. neufr. Spr. u. Lit. II. s. 167 ff.). Påståendet, att mad. du Parc skulle hafva ångrat sin hårdhet mot Molière och åter velat fångsla hans hjärta (s. 18), är en tillsats af moderna biografer och nämnes ej i Fameuse Comédienne. S. 22 uppgifves, att L'Étourdi uppförts »1653 eller kanske snarare 1655». Detta är naturligen rätt, men för min del kan jag ej gilla Loiseleurs försök att borttolka La Granges tydliga uppgift i registret. I företalet till 1682 års upplaga säger La Grange ju ej annat än att truppen 1653 ankommit till Lyon och att L'Étourdi där (men ej då) uppförts. (Jämf. Zeitschr. f. neufr. Spr. u. Lit. II, 39—40, Loiseleur 152 ff., Molière ed. Despois, I 79 ff.) S. 36 uppgifves, att Molière af konungen fått 3000 liv. i gratifikation. Detta är ej fullt rätt. Dessa pengar utbetalades till truppen, ej till Molière personligen (Mol. ed. Despois II, 30). S. 37 säges, att de précieuxa damerna spelats af Du Parc och de Brie. Så har också uppgifvits, men sanna förhållandet är att man är fullkomligt okunnig om rollbesättningen. Hvad särskildt Du Parc beträffar tillhörde hon vid denna tid ej ens Molières trupp (Mol. ed. Despois II, 40). Samma sida säges Sganarelle och Don Garcie hafva författats efter Les P. R. Rid. (ss. 38 och 39 uppgifves, att Sganarelle skrifvits 1660 och Don Garcie efteråt), och förf. anmärker med rätta, att dessa båda stycken beteckna ett steg tillbaka. Men enligt min tanke är åtminstone Don Garcie äldre än Les P. R., ehuru senare uppförd. Den sistnämnda komedien spelades för första gången 18 nov. 1659, men i Somaizes svar, Véritables Précieuses, säger sig författaren hafva åhört en »lecture» af Don Garcie. Af sammanhanget synes framgå, att denna lecture varit före den första representationen af Les P. R.; i hvarje fall måste den hafva varit före 7 jan. 1660, då Vérit. Préc. var färdigtryckt. Under denna korta mellantid af omkring

sex veckor kan Molière omöjligt hafva författat Don Garcie, ty dels var han upptagen af striden mot alkovisterna, dels omarbetade han Les P. R. (Mol. ed. Despois II, 220). Uppgiften s. 40, att Sganarelle uppförts 40 gånger å rad, är såsom Despois (Mol. ed. Despois II, 139) påpekat en öfverdrift. I verkligheten gäfvos blott 34 representationer. S. 39 säges Don Garcie vara ett spanskt ämne, hvilket är rätt såtillvida som händelsen spelar i Spanien, men till missförstånds undvikande hade förf. måhända bort nämna, att Molières förebild antagligen varit ett italienskt stycke af Cicognini. Något spanskt drama med detta ämne har ännu ej upptäckts (Mol. ed. Despois II, 230—232). Sid. 40 har förf. åter följt Loiseleur (s. 286) med en enligt min tanke för stor noggrannhet. Racine har icke skrifvit om Montfleury: »Il l'accuse Molière d'avoir épousé sa propre fille», utan hvilket är något helt annat: »Il l'accuse d'avoir épousé la fille et d'avoir autrefois couché avec la mère». Så står det i Racines manuskript, och den föregående frasen är en likagodtycklig som smädlig ändring, hvilken verkstälts af Racines son, som efter både faderns och Molières död utgaf den förres bref (Racine ed. Mesnard VI 506). I hela äktenskapshistorien förefaller d:r Warburg alt för mycket hafva litat på Lindaus auktoritet; så t. ex. då han (s. 41) upptager dennes resonnemang: »Men hvarför skuddade Molière icke anklagelsen från sig? Det fanns en dopsedel att tillgå, som uppgaf att Armande icke var dotter till Molières älskarinna, utan till dennas moder. Hvarför företedde han icke denna? Därmed hade ju företalet varit ihjälslaget. Olyckan var, att denna uppgift var falsk.» Härvid kan man med rätta fråga: hvar skulle Molière hafva företett denna dopsedel? Han var aldrig anklagad. Ett rykte smög visserligen kring, men under Molières lifstid förekom offentligen endast i Elomire Hypochondre en lätt hänsyftning därpå. I alla officiella dokument uppträder Armande såsom Madeleines syster. Inför hvilket forum skulle han då hafva försvarat sig? Uppgiften samma sida, att Armande födts i mars 1643 är onödigt positiv. Något dopbevis finnes ej. Enligt äktenskapskontraktet måste hon vara född i slutet af 1641 eller början af 1642 (Soulié 203); enligt dödsattesten var 1645 födelseåret (Fam. Com. ed. Livet 225). Anledningen, hvarför d:r Warburg uppgifver mars 1643 beror naturligen på urarvfärförklaringen efter fadern Béjard (Soulié 172), men för min del kan jag ej se någon absolut tvingande nödvändighet att identifiera Armande med den där omnämnda »une petite non baptisée». Skulle så vara, veta vi blott, att hon i den förefrigt ganska lögnaktiga förklaringen — hvilken särskildt lider af böjelsen att göra alla människor yngre än de i verkligheten voro — säges vara odöpt i mars. Att hon ej förklaras vara postum synes visa, att man velat angifva, att födelsedagen inträffat före jan. 1643, då Josef Béjard dog. Att grefve de Modène icke var far till Armande kan vara möjligt, men »med säkerhet» vet man intet härom. Åtskilliga skäl tyckas snarare tala för ett dylikt antagande — naturligen under förutsättning att Madeleine varit modern, hvilket är mer än problematiskt. Att Marie Hervé på grund af sin ålder ej kunnat vara Armandes mor antager d:r Warburg för gifvet. Efter Loiseleur uppgifves, att hon 1643 varit 53

är gammal, men så vidt jag vet känner man intet annat om hennes ålder, än att hon gifte sig 1615, då hon ej behöfver hafva varit mer än 16 år. Vare härmed huru som hälst, säkert är att hon 1639 fick en dotter, och på grund häraf finnes enligt min tanke intet skäl att anse henne för gammal att 1641 eller 1643 ånyo kunna blifva mor. Påståendet att Armande under uppväxten »med säkerhet» gälde för att vara Madeleine's dotter, kan jag ej biträda, ty därom vet man ju intet. Först efter det hon blifvit Molière's hustru hafva vi uttalanden i denna riktning. S. 52 har förf. åter lockats på villospår af Loiseleur*). »Molière bröt vid denna tid helt och hållet med gamla vanor, väl inseende, att det var från honom, som det goda exemplet till äktenskaplig trohet borde gifvas. Han lemnade samtidigt med sitt giftermål sin ungarlsvåning och satte bo med sin maka i en lägenhet vid rue de Richelieu. Madeleine bodde icke tillsammans med de nygifta, hon insåg mer än väl, att en tredje är en för mycket i ett ungt hushåll, i synnerhet när denna tredje på en gång är moder till den ena parten och f. d. älskarinna för den andra». Sid. 75 uppgifver d:r Warburg likaledes efter Loiseleur (294), att Molière och hans hustru mellan giftermålet och dopet flyttat till Palais Royal-platsen för att bo tillsammans med Madeleine och den öfriga släkten, hvilket steg Warburg i likhet med Loiseleur anser vara ett stort fel (une faute capitale). Emellertid har Loiseleur misstagit sig om Molière's bostäder, i följd hvaraf äfven hans härpå bygda slutsatser ramla. De uppgifter vi hafva om Molière's bostäder under denna tid äro i ordning följande. Enligt äktenskapskontraktet 23 jan. 1662 bodde Molière, som då naturligen var ungarl, rue St. Thomas-du-Louvre; Armande Béjard däremot Place Royal (Soulié 203). Enligt vigselattesten 20 febr. 1662 bodde de nygifta vid Place Royal (tous deux de cette paroisse, vis-à-vis le Palais Royal; se attesten hos Du Mesnil s. 67). Då sonen döptes, 28 febr. 1664, bodde de ännu »vis-à-vis le Palais Royal.» (Du Mesnil s. 68). Här af framgår, att Molière såsom nygift flyttade ej till rue de Richelieu, utan till familjen Béjards hem, Place Royal. Där bodde han kvar ända till mot slutet af 1664; först i november sistnämnda år finna vi honom boende rue St. Thomas. Så uppgifves i intyget om sonens begrafning (se Du Mesnil s. 68). De Brie synes hela tiden hafva bott hos dem. (La de Brie, qui demouroit dans leur maison et qui n'en étoit point sortie depuis leur mariage. Se Fam. Com. ed. Livet s. 15.) Hvarifrån kommer då detta misstag hos Loiseleur? I Campardons Nouvelles pièces s. 25 har aftrycks en rättgångshandling, som omtalar att en italiensk komediant natten 19 maj 1662 mördats rue de Richelieu i närheten af »la maison du sieur de

*) Då Dr Warburg ej särskildt angifver någon källa för denna uppgift eller begagnar citationstecken, kan det ej nekas, att han följer Loiseleur med obehöfligt stor noggrannhet; jämf. Loiseleur 279. Il comprit parfaitement que dans une union si mal assortie, c'étoit au mari d'abord qu'il appartenait de donner l'exemple du respect du lien conjugal. Il quitta d'abord son appartement de garçon et en loua un autre rue Richelieu, où il alla s'installer avec sa jeune femme. Madeleine, au moins dans les premiers temps, n'habita point avec les nouveaux époux, sachant bien qu'un tiers, même quand ce tiers est une mère, est de trop dans un jeune ménage.

Molière». Egendomligt nog har man utan att vidare reflektera identifierat denne Molière med skalden, ehuru det borde vara klart, att den senare, som i jan. bodde rue St. Thomas-du-Louvre, febr. Place Royal, i maj ej gärna kunnat bo på ett tredje ställe. Det fanns nämligen en annan »sieur Louis de Molière, musicien ordinaire de la chambre du roi», hvilken rue de Richelieu bebodde ett eget hus (se dokumenten Fam. Com. ed. Livet s. 124). Framför dennes hus var det som italienaren mördades, och därmed förfalla också alla Loiseleur's hypoteser. S. 67 anser författaren L'Impromptu de Versailles äldre än le Portrait du Peintre. Det senare stycket spelades likväl förr (Mol. ed. Despois III, 126—131). S. 92 sägas de tre första akterna af Tartuffe vara bildade efter il Pedante; det bör väl vara de fyra första (Giornale stor. d. lett. ital. I, 85). Med Kristinas bref s. 95 bör jämföras det af hertigen af Aumale i le Moliériste n:o 31 och 32 meddelade. Såsom det framgår af La Granges register, spelades Tartuffe ej 44 gånger å rad (sid. 98), utan endast 28; under året gäfvos inalles 48 representationer eller med visiter 55 (Mol. ed. Despois IV, 337). S. 100 uppgifves, att Don Juan uppförts i Paris af den spanska truppen. Detta är blott en gissning (Mahrenholz 175, Mol. ed. Despois V, 13). Samma sida vill författaren redogöra för Don Juan-sagens historiska bakgrund, men har alldeles rört ihop denna med innehållet i Tirso's drama. Historisk har ej uppvisats någon Don Diego Tenorio eller Gonzalo de Ulloa; dessa namn häröra från Tirso. Krönikorna känna ingen amiral Don Diego Tenorio, men väl en Alfonso Jufre Tenorio, hvilken hade en frände Don Juan Alonso de Benavides, hvilken förde samma vapen som familjen Tenorio och af några identifierats med sagans Don Juan. Att denne senare varit Pedro den grymmes medbroder i utsväfnings uppgifves ej i den af Castil-Blaze I, 221 meddelade andalusiska legenden. (Jämf. vidare Castil-Blaze I, 276, Schack II, 592, hvilken troligen med rätta synes betvifla den historiska bakgrunden.) Uppgiften s. 101, att Don Juan-sagan innehåller stommen till Byrons Don Juan, har naturligen endast i hastigheten undsluppit författaren. Italianerne sägas 1657 hafva uppfört en Don Juan i Paris, men året lär böra ändras till 1658. Måhända spelades stycket redan på 1640-talet (Mol. ed. Despois V, 25—26). För samma italienska stycke säges Gilibertos bearbetning hafva legat till grund, men riktigare bör väl sägas Cicogninis (Mol. ed. Despois V, 27). Dorimond säges samma sida hafva öfversatt det italienska Il Convitato di pietra (stengästen) med le Festin de pierre (stengästabudet). Måhända är detta ej så säkert, och troligen kan också saken förklaras på ett annat sätt än dr Warburg gjort. Enligt Boileaus uppgift (Mol. ed. Despois V, 9—10) kallade redan italianerne sitt i Paris uppförda drama le festin de Pierre, och såvida man får tro honom var felet således begånget redan före Dorimonds öfversättning. Anledningen låg nära till hands. Kommendören heter i deras stycke Pietro, hvarför de med Festin de Pierre antagligen menade »Peters gästabud». Då kommendören äfven hos Dorimond heter Pierre, är dramats titel ej så meningslös som man af d:r Warburgs framställning kunde förmoda. Angående Molière's förhållande till sin hustru har man enligt min me-

ning, allt för mycket litat på smädeskriften la Fameuse Comédienne. Om denna vill jag blott anmärka följande. Vare sig denna med obestriddig talang nedskrifna pamflett härrör från de Brie eller ej, är den under alla omständigheter författad af en person, som stått Molière och hans hustru mycket nära, men då nidskriftens författare icke dess mindre kan nästan på hvarje punkt beslås med lögnaktiga uppgifter rörande Armandes kärleksförbindelser, är detta för mig ett bevis, att dennas dygd varit i det närmaste oantastlig. S. 81 omtalar d:r Warburg representationen af »prinsessan af Elis» och nämner, att »några af hofvets herrar därunder torde kunnat berömma sig af att ha njutit hennes gunst». Den om hela Armandes lif så väl underrättade Fam. Com. — vår enda källa för denna uppgift — namngifva de trenne älskarne, men för två kan man med full säkerhet och för den tredje med stor sannolikhet uppvisa ett alibi. Hade Armande verkligen haft någon älskare, skulle den mot henne så fiendtliga författaren, som i öfrigt så väl känner hennes lif, säkerligen hafva uppgifvit dem, men då han icke dess mindre nämner två, som bevisligen voro frånvarande, synes detta endast kunna bero på att ingenting fanns att i detta fall med sanning anmärka mot henne. Någon annan slutsats kan jag ej draga. S. 109 har d:r Warburg efter samma nidskrift upptagit en konversation mellan Molière och Chapelle, men redan formen häntyder på ett falsarium, och ännu mer visar sig dess otillförlitlighet genom en undersökning af några fakta. Molière säges där beklaga sig öfver Armandes kärleksförbindelse med grefve de Guiche, men sanna förhållandet är, att grefven under dessa år vistades — i Polen (se Livets anmärkningar till Fam. Com. Loiseleurs invändning s. 299, att grefven i sept. 1663 var närvarande vid intagandet af Marsal, visar naturligen intet, då frågan rör hvar han vistades i maj 1664. Den 24 jan. 1664 skref han ett bref från Polen och i detta land dröjde han i två år). Dessutom bör anmärkas att hela stycket »Jag är född» etc. till »Då hon ännu var helt ung» etc. saknas i originalupplagan, hvarjämte d:r Warburg väl fritt öfversatt frasen »Vous me direz sans doute qu'il faut être père (uppl. 1688 poëte) pour aimer de cette manière» med »Du anser mig kanske för vansinnig som älskar henne på detta vis» *). S. 158 uppgifves att Molières tredje barn »föddes i oktober 1672», hvilket bör rättas till 15 sept. 1672 (Du Mesnil 69). Hela framställningen af Molières sista stunder hafva måhända tagit allt för stark färg af författarens religiösa sympatier och antipatier. D:r Warburg säger: »Han hade gått hädan utan läkarehjäl och utan presterlig hjälp. Vål hade man sändt efter tvänne prester, men de hade vägrat att gå till den bannlyste, en tredje hade visserligen kommit, men för sent. Detta befriade oss kanhända från att se en man i en svaghetsstund afsvärja sin lefnads gärning, sin tro och sitt yrke, Ty det var eljest vanligt, att skådespelarne i dödsstundens afsvuro den konst, hvaråt de egnat sig, för att befrias från sitt bann och få en kristlig begrafning. Jag nekar

*) Det förefaller som om d:r Warburg ej öfversatt från det franska originalet, utan från Lindaus tyska öfversättning. Lindau har nämligen (s. 65). »Thr haltet mich vielleicht für wahnsinnig, in dieser weise zu lieben“.

icke till att det skulle varit ett vidrigt skådespel att se Molière, han som hela lifvet igenom varit en ärlig kämpe för sitt yrke, sin konst, sitt skriftställer, hafva i sin sista stund halft tvungits att afbedja denna sin storartade verksamhet. Nej, ärligt som han lefvat dog Molière». »Presterna vägrade att jordfästa honom, emedan han dött utan att hafva afsvurit sin konst». Då Molière aldrig uppträdde mot religionen (mot hyckleriet är ju en annan sak), kan jag ej inse, att han genom att i dödsstunden påkalla presterlig hjälp skulle hafva förnekat sin tro. Men skulle så vara, »afbad han verkligen sin storartade verksamhet». Strax efter hans död blef nämligen med vitnen styrkt, att han själf (icke *man*) skickat upprepade gånger efter prester, och att endast döden, men ej hans egen vilja, hindrat honom från att mottaga kyrkans välsignelser; vidare styrktes, att han föregående år i kyrkan St. Germain begått nattvarden (se Armandes klagoskrift hos Taschereau). Detta om Molière. Beträffande den katolska kyrkan, har denna så många synder på sitt samvete, att man ej behöfver hopen sten på bördan. Molière var aldrig bannlyst. Detta framgår redan däraf, att han fått gifta sig, döpa sina barn, begå nattvarden m. fl. kyrkliga ceremonier. Dessutom förbjöd den gallikanska kyrkan alla kollektiva bannlysningar (Livet 173—177). Egentliga skälet, hvarför kyrkoherden i St. Eustache vägrade att jordfästa honom, var väl också, att han misstänkte, att Molière ej kommunicerat, men då Armande bevisat, att han föregående påsk, ehuru i annan församling, gått till nattvarden, lades ej längre några hinder i vägen.

Arbetet är i allmänhet fritt från tryckfel, endast rörande namnen hade en större uppmärksamhet varit önskelig. Följande rättelser kunna göras: s. 10 Fiorelli för Fiorilli, s. 21 Routrou för Rotrou, s. 30 Pesani för Pisani, s. 35 Gregnan för Grignan, s. 38 Pibrack för Pibrac, s. 39 Palais Bourbon för Palais *Petit*-Bourbon, s. 92 Giornale storica della letteratura ital. för G. storico d. letteratura ital., s. 101 Convidado de piedro för Combidado (eller Convidado) de piedra. Riktigare lär ock vara att skriva Giliberto i st. f. Giliberti. (Forts.)

H. S.

Historia.

Bergh, Vår styrelse och våra landtdagar. Återblick på Finlands konstitutionella utveckling under de senaste tjugu åren. I. 1855—1867. Helsingfors 1883, 1884. G. W. Edlund.

Efter skilsmässan från Sverge begynte för Finland ett skede af politisk utveckling, som hade en högst märklig karaktär. Det gälde dels att häfda landets själfständighet och oafhängighet i den ojämna statsförbindelse, som omständigheternas makt framtvingit, dels ock att bibehålla och utbilda de styrelse- och samfundsformer, som voro ett arf från det svenska samhällsskicket och som inneburo frön till konstitutionell utveckling, om än 1789 års F. o. S. A. ingalunda medgaf något större mått af konstitutionell frihet. Finlands till landtdag i Borgå 1809 samlade ständer mottogo väl den ryske själfherska-

rens löfte att få bibehålla sina grundlagar; landet erkändes såsom ett i statsrättslig mening, från Ryssland skildt rike, och Finlands folk förklarades »för framtiden upphöjdt bland nationernas antal». Det dröjde dock mera än ett halft århundrade, innan detta löfte så till vida uppfylldes, att ständerna åter kallades att utöfva den verksamhet, som 1772 års R. F. och 1789 års F. o. S. A. tillerkände dem. Och under dessa decennier måste Finlands folk och ledande män utveckla en seg uthållighet och stor tålmodighet för att kunna upprätthålla och i någon mån utbilda de gamla formerna för styrelse och förvaltning. Historien om detta trofasta arbete för samfundsutvecklingen är ännu icke skriven, om och särskildt Robert Castrén i sina »Skildringar ur Finlands inre historia» tecknat flera drag af Finlands politiska utveckling efter 1809, såsom Finska deputationen, Borgå landtdag, landtdagsplaner under Alexander I. Denne begåfvade forskare och publicist hade jämväl gjort betydande förarbeten för en framställning rörande uppkomsten af Finlands styrelseverk, då en tidig död ryckte honom bort från hans fosterländska sträfvanden.

Det är ett senare, men icke mindre viktigt skede af Finlands konstitutionella utveckling, som herr Bergh gjort till föremål för belysning i det arbete, hvars första del vi härmed anmäla för svenska läsare. Förf. begynner sin framställning med Alexander II:s uppstigande på Rysslands och Finlands förenade troner, enär därmed en ny tid började gry med afseende å förverkligandet af de i Borgå gifna löfterna om själfständigt konstitutionellt lif för Finland. Efter en inledande öfverblick öfver förhållandena under den senare hälften af 1850-talet, hvartill knytes en karaktäristik öfver denna tids ledande män i Finland, lemnar förf. en liflig och öfverskådlig skildring af förberedelserna till den finska landtdagens kallande till ny verksamhet och redogör särskildt för 1862 års s. k. januariutskott, för dess arbeten och dess betydelse. Då året därefter den första landtdagen efter 1809 sammanträdde, erhåller förf. i dess arbeten och förhandlingar ett rikare material för sin skildring. Denna är också ganska utförlig både med afseende å landtdagarna 1863—64 och 1867 och rörande mellantiden mellan dessa ständermöten. Läsaren erhåller här en tilltalande bild af de finska ständernas lugna men ihärdiga arbete för att trygga sin nationella frihet och själfständighet. Det var ett mål, till hvilket hela folket syftade, och man spårar ännu ganska litet af den olyckliga tvedräkt, som språkfrågan skulle föda. Därför lyckades man ock att med enade krafter tillkämpa sig en lagbestämd organisation af Finlands ständer. 1867 års landtdags verksamhet bar sin frukt i landtdagsordningen, som 1869 af kejsaren utfärdades, och genom hvilken Finlands konstitutionella system gjordes fullständigt. Denna epokgörande tilldragelse bildar en naturlig öfvergång till en ny period.

Vi hoppas att snart af förf:s hand få mottaga en någorlunda opartisk skildring äfven af denna tid, som erbjuder ett så rikt intresse, äfven om den icke är lika tilltalande, enär den visar oss ett folk, som är söndradt i bitter inbördes strid i stället för att endräktigt arbeta för sin fäderneärfda kulturs och samhällsordnings utveckling, för tillgodoseendet af hela nationens lycka och förkofran.

B.

Romanska språk.

Berggren, Th., Några anteckningar om grammatikernas olika uppfattning af indikativens imperfekt samt historiskt och presentiskt perfekt i nyfranskan. VIII + 29 sidor 4:o. I Västerviks på reallinien högre allmänna läroverks program, vårterminen 1884.

Ingen monografi inom den moderna franska syntaxen kan vara mera välkommen än den, som upptogs till behandling de tidsformer, som svara mot svenskans imperfekt. Hvad referenten erfarit om det sätt, hvarpå abiturienterna vid allmänna läroverken i vår behandlat det franska öfversättningsprovet, är särskildt ägnadt att ådagalägga detta behof. Herr Berggren har icke velat gifva en sådan monografi, men han har gjort ett förarbete, som bör komma en blifvande monograf väl till pass. Han har nämligen refererat uppfattningen af ifrågasvarande kapitel hos mer än hundra in- och utländske, äldre och yngre författare af franska grammatikor eller grammatiska afhandlingar. Författarens tillvägagående härvid är — à la mode du jour — den realistiske literatörens. Han uppvisar hvad som finnes hos det studerade materialet, men är ytterst sparsam på egna reflexioner och konklusioner. Här af följer naturligtvis, att herr Berggrens afhandling ej kan hafva egentlig praktisk betydelse, hvilket författaren väl ej håller åsyftat. Den didaktiska literaturen måste räknas till den idealistiska skolan; den kan sällan nöja sig med mindre än en idé, som bevisas, eller ett problem, som löses. I herr Berggrens afhandling förekommer visserligen ett kapitel, som innehåller »Kritik af dessa regler», men förf. låter denna kritik framgå ur jämförelsen af de studerade afhandlingarna; han inblandar aldrig sin person däri.

Den materialsamling, som författaren gjort, är, så vidt referenten funnit, mycket samvetsgrann och tillförlitlig. Blott det kan synas egendomligt, att författaren jämförelsevis länge dröjt vid framställningarna af det presentiska perfektets förhållande till de två öfriga verbformerna, då den svåraste och viktigaste frågan i detta kapitel dock är: huru förhålla sig det historiska perfektet och imperfektet till hvarandra? Svaret på denna fråga blir särskildt intressant och upplysande, om man går historiskt till väga: den fornfranska poesien använde med förkärlek det berättande perfektet, den nyfranska romandiktningen använder med förkärlek det beskrifvande imperfektet. Det ligger en hel liten literaturhistoria i dessa sakförhållanden. Jämför Körnig, Der syntactische Gebrauch des Imperfects und des historischen Perfects im Altfranzösischen (Inaugural-Dissertation, Breslau 1883), sid. 7 och följande.

Vänersborg.

J. V.

Germanska språk.

Norgeia, Tidsskrift for det norske Folks Maal og Minder udg. af Foreningen for norske Dialekter og Traditioner, ved Moltke Moe og Joh. Storm. 1:ste bind. Kristiania 1884. 4 + 132 s. 8:o.

Våren 1881 utsändes en af P. Chr. Ashbjørnsen, I. Aasen, Sophus Bugge, J. Fritzner, Moltke Moe, H. Ross, Joh. Storm, C. R. Unger undertecknad inbjudning till bildande af en »Forening for norske Dialekter og Folketraditioner». Föreningen konstituerade sig den 2 april 1881 och ägde redan i slutet af samma år bortåt 800 medlemmar*) — ett i sanning vackert antal. Hon har haft sin förebild i de svenska landsmålsföreningarna, medan dessa å sin sida tagit exempel af ett tidigare norskt sällskap. Som en af föreningens hufvuduppgifter sattes utgifvandet af en tidskrift, och det är början af denna tidskrift som nu föreligger. Det häfte, hvars titel läses här ofvan, utkom i själfva verket redan under föregående höst, ehuru vi ej förr än nu hunnit anmäla det.

Denna tidskrift visar sig redan i sitt första band som en synnerligen märklig publikation och loftar att blifva af den största betydelse för den allmänna fonetiken, för den skandinaviska språkforskningen och folkkunskapen. Tidskriften sönderfaller i två afdelningar, en språklig-dialektologisk och en literär-folkloristisk; den förra inom redaktionen representerad af prof. Joh. Storm, den senare af kand. Moe, son af sagouppvecklaren. Redan två sådana namn äro mer än tillräcklig rekommendation för den nya tidskriften.

Första bandet upptages af Joh. Storm med en inledning om dialektforskningens betydelse och början af en afhandling med titeln »Norsk Lydskrift med Omrids af Fonetiken». Den ljudbeteckning, som prof. Storm för de norska folkmålen här föreslår och förklarar, är en utvidgning af den han brukar i sitt tidigare arbete »Engelsk Filologi». Den redogörelse för den allmänna fonetikens grundbegrepp, som gifves i kap. II (s. 26—70), utmärker sig för en sådan fullständighet, reda och skärpa, att anm. för sin del vill påstå, att dessa sidor innehålla den bästa inledning till fonetiken som något språk äger. Särskild uppmärksamhet förtjäna afdelningarna om den musikaliska aksenten och om kvantiteten. Endast sällan känner man sig hägad att göra några anmärkningar, och blott ett par sådana skola här finna plats. S. 27 finner förf. »den rene Stemme eller Stemmyld» i »den uarticulerede Vokal i hm». Förhållandet är mellertid tydligen det, att man hos en människa icke kan få höra den omodifierade röstbandstonen — utan att först taga bort hufvudet (ofvanför röstbanden). S. 78 bestämmes också hm riktigt som tonlöst *m* + tonande *m*. Uttrycket *implosiva* brukas (s. 31) i två olika betydelser, utan att någondera sammanfaller med de betydelser, termen tidigare har (hos Merkel och Leffler).

Kap. III behandlar i detalj de särskilda ljuden med deras tecken och upplysningar om deras förekomst, men hinner i första bandet blott till och med »prepalatalerna» (= våra dentipalataler). Således återstå ännu de grupper, som i det svenska landsmålsalfabetet benämnas prepalataler, mediopalataler och postpalataler, samt vokallerna. Att detta kapitel isynnerhet för oss svenskar är af stort intresse, är klart. Det är anmärkningsvärdt, att på båda sidorna om Kölen träffas i det hela samma språkljud i samma etymologiska ställningar. Så korrigeras i

*) Föreningens stadgar finnas, liksom inbjudningen, aftrykta Sv. landsmålen 1881 F, s. xxij—xxx.

någon mån den mening, som synes ligga i förf:s ord på s. 13 om möjligheten att begränsa de skandinaviska dialekterna efter nationaliteter. Om den norska nationalitetens gränser sammanfalla med Norges n. v. politiska omfång, så gå de norska dialekterna utom bägge. Af stort psykologiskt intresse är i Norge förhållandet mellan landets båda språkformer, det ursprungligen danska, men för hvar dag allt norskare literaturspråket och de helt inhemska dialekterna. Redan Brekkes »Bidrag til dansk-norskens lydlære» innehåller dock i detta ämne ganska rikhaltiga upplysningar. Frågan om språkblandning är ett f. n. inom språkvetenskapen lifligt debatteradt problem. Norge är ett tacksamt fält för studier öfver denna fråga.

I anledning af en not å s. 113 om mouilleradt *l* och *n* i det svenska landsmålsalfabetet kan här en notis vara i sin ordning. I Sv. landsm. I, s. 21 är antydt, att man ej trott sig kunna skilja mellan dentipalatalt och prepalatalt *l* och *n*, men tecknen äro på tabellen insatta under rubriken »prepalatala». Senare har en skillnad visat sig nödvändig. De svenska målens mouillerade *l* och *n* i ställningar, som motsvara de norska, synas liksom de norska målens vara dentipalatala (d. v. s. efter Storms terminologi prepalatala). Men vi ha i svenskan därjämte prepalatalt *n* i t. ex. skänkt *kvinga* (kvinna), hvars *ng* torde komma nära franskt mouilleradt *gn*. Dentipalataler och prepalataler äro nu i landsmålsalfabetet (t. ex. i Norens ordlista för dalmålet) fullständigt skilda, de förra utmärkas genom *ygl*a (som på *g* eller *j* i skrifstil), de senare ha blott böjning åt vänster (som kursivt *j* i tryck).

Den norska regeringen har nyss i stortinget framlagt förslag om en professur vid universitetet i Kristiania »i norskt folkspråk». Kanske hade det varit naturligare att få en professur i norska (literatur- och folkspråk). Förutsatt mellertid, att den blifvande professuren verkligen blir en vetenskaplig lärostol och icke ett agitationsmedel för »landsmålet», förutsatt att den efter historisk-filosofiska fakultetens betänkande får till uppgift »en videnskabelig Behandling af de norske Dialekter og disses historiske Udvikling i Forhold til Oldsproget og det nyere Skriftsprog» — skola den skandinaviska vetenskapens vänner glädja sig öfver den nya professuren ej mindre än öfver den nu anmälda tidskriften. Ivar Aasen fyller snart sitt 72:a år. Under sådana förhållanden torde den nya lärostolens förste innehafvare knapt kunna blifva någon annan än antingen Norvegias redaktör på språksidan eller kanske Amund Larsen. Så vidt man utanför Norge har sig bekant, äro Ivar Aasen, Joh. Storm och Am. Larsen de enda som vetenskapligt studerat folkspråket. Men det är också mer än nog att äga tre sådana män. LL.

Schagerström, August. Om svenska bär- och fruktnamn på *-on*. Läroverksprogram för läsåret 1883—84. Upsala. 14 ss., 4:o.

Det är en länge försummad plikt vi gå att uppfylla genom att påpeka tillvaron och värdet af ifrågakvarande lilla skrift, hvilken redan är ett år gammal, men som

dock icke torde vara synnerligen känd. Detta är ett öde, som rätt ofta, för att icke säga vanligen, drabbar de allmänna läroverkens programafhandlingar, men som dessa esomoftast, åtminstone numera, ingalunda förtjäna. Så t. ex. har nu endast på de nordiska språkens område läsåret 1883—1884 bjudit på tvänne värdefulla programafhandlingar, nämligen O. Klockhoffs »Relativsatsen i den äldre fornsvenskan» (se Nord. Revy n:r 20) och Schagerströms här förevarande.

Genom denna torde nu frågan om upprinnelsen till de svenska bär- och fruktnamnen på *-on* (t. ex. *nypon*, *ållon*, *plommon*, *fikon*) uti allt väsentligt vara utredd. Gentemot Rydqvists och Tamms på flere ställen uttalade åsikter, enligt hvilka dessa fruktnamn skulle vara jämförelsevis unga bildningar med half- eller heltysk ändelse och företrädesvis hemmahörande i stadsspråket, ådagalägger nu förf. med stöd af en fullständig exempelsamling af hithörande fall från fornsvensk tid och spridda exempel från 1500-, 1600- och 1700-talens svenska, att vi hafva att göra med tvänne till börd och bildning väsentligen olikartade klasser af fruktnamn på *-on*. Dels ägde nämligen fsv. en talrik grupp af inhemska starka neutra på *-on*, *-an*, *-in*, hvaribland äfven åtskilliga frukt- och växtnamn: *hiupon* *nypon*, *aldin* (*aldon*, *aallan*) *ållon*, *sværdon* *svärdslilja*; dels visa sig i yngre fsv. skrifter fruktnamn, lånade från tyskan, hvilka älst äro svaga feminina på *-a*: *fika* *fikon*, *ploma* *plommon*, *pæra* *päron*, men som senare i analogi med de inhemska fruktnamnen antaga neutralt kön och ändelsen *-on*, hvilken således icke ens hos de utifrån lånade orden är af tyskt ursprung, vare sig helt eller delvis. Att för öfrigt fruktnamnen på *-on* ingalunda företrädesvis tillhöra städernas språkbruk, enkannerligen hufvudstadens — såsom Rydqvist antog —, och därifrån spriddt sig till landsbygden, framgår af den utförliga exempelsamling ur dialekterna, som af förf. meddelas, och hvilken gör högst sannolikt, att fsv. ägde långt flere hithörande inhemska bildningar, än den fsv. literaturen gifver vid handen.

Bland intressanta biprodukter i förf:s framställning torde följande vara att särskildt framhäfva: s. 6, att fsv. *helghon* »helgon» ej bör med Tamm fattas såsom lån från fornsachsiskan, utan sannolikt är en fullt inhemska bildning, nämligen nom. pl. ntr. af adj. *helagher* *helig* (med samma regelbundna ändelse *-on* som i fsv. *öghon*, *öron*, got. *augöna* o. d.), och att det neutrala könet beror på fornspråkets bekanta regel, att mask. och fem. sammanfattas i genus neutrum (jfr isl. *god*, fsv. *guf*, ntr. pl., hedniska gudomligheter); s. 7, att nysv. *nypon*, jämfördt med fsv. *hiupon*, är enklast att förklara såsom beroende på oriktig upplösning af en sammansättning **tornhiupun*, fattad såsom *tornniupun* (se äfven förf:s afhandling om Vätömålet, s. 82); s. 10, att nysv. *moln* är den i kasus obliqvi uppkomna synkoperade formen af fsv. *mulin* »moln» (och sålunda intet har att göra — åtminstone i första hand — med got. *milkma*). I anledning af detta sistnämnda vill anm. för sin del tillägga, att fsv. *mulin* utan tvifvel ursprungligen är ett particip i neutrum, bildadt utan *-t*, altså så som got. *blind* (icke *blindata*). Dylika former äro i de nordiska språken icke just sällsynta. Antingen hafva de, sedan de genom *t*-typens öfverhandtagande blifvit isolerade, öfvergått till adverb, t. ex. isl.

mjok (= gr. μέγα för **megn*, äldre **meghn* med sonantiskt *n*, jfr isl. ack. sg. m. *mikinn*), fsv. *nogh*, eller ock substantiverats och antagit starka neutrala substantivs böjning, t. ex. isl. *djúp*, *full*, fsv. *bundan* (*-in*, *-on*), *mulin*. Detta *mulin* (*moln*) är vidare identiskt med part. *malin* (af *mala*), till hvilken form det står i samma aflydsförhållande som isl. *sorinn* till *svarinn*, fsv. *kolin* (nysv. *kulen*): isl. *kalinn*, sv. diall. *furen* o. d.: resp. *fa- ren* o. s. v. I fråga om betydelsen är att jämföra isl. *molna* blifva till dunst (bildadt af **molinn* såsom fsv. *kolna* af *kolin*), d. *mullen* möjlig (verbet *mulne* — så i äldre d. skrifter — »blifva dimmig» har nu blifvit *mulme*) m. m.

Mycket intressanta äro äfven de af förf. framdragna dialektformerna *smultrâm*, *mjölâm* m. fl. från Fjärdhundra och Östra Västmanland, hvilkas *-m* är skäligen oförklarligt; hvad förf. framkastar som en möjlig förklaringsgrund, är säkerligen oantagligt. Ohållbart är nog också förf:s hugskott (s. 11 f.), att biformer på *-on* jämte *-an* i vissa adverb, räkneord och pronominalformer skulle hafva framkallats af de neutrala substantivens växling mellan *-on* och *-an* (*-in*). Annars har anm. intet att anmärka vid förf:s kortfattade, men i allt väsentligt mönstergilla behandling af sitt ämne. Ad. N—n.

Murray, James, A new English Dictionary on historical principles, founded mainly on the materials collected by the Philological Society. Part I. A—Ant. Oxford, Clarendon Press 1884. 352 pp. Stor 4:o. 12,50 kr.

Denna ordbok, hvaraf nu första delen utkommit, är till fullo värdig att ställas vid sidan af Grimms och Littres berömda verk, ja, den öfverträffar dem båda i flera viktiga afseenden. Den förtjänar namn af ett sant nationalverk icke blott därför, att den afser att fullständigt samla och bevara den engelska nationens ofantligt rika ordschat, utan äfven därför att den är åstadkommen genom ett oegennyttigt intresse och samarbete af en ovanligt stor mängd personer i alla länder, där engelskt tungomål talas. Ojämförligt främst står naturligtvis i detta afseende moderlandet England själf; men äfven Amerika har gifvit ett kraftigt understöd, och likaså, i sin mån, engelska både män och kvinnor i de engelska kolonierna. Och hvad den yttre utstyrelsen beträffar, är också den, tack vare de delegerade för den rika Clarendon Press i Oxford, värdig ett sådant sekularverk som det ifrågavarande.

Ordboken, sådan som den nu föreligger i den första delen, har en hel historia, som icke saknar sitt intresse. Förtjänsten att hafva tagit initiativet därtill tillkommer helt och hållet the Philological Society i London. Det engelska språkets studium vid universiteten och de högre läroanstalterna i England befinner sig i en vida ögnssammare ställning än samma studium vid många utländska universitet, i det att tillgången på offentlig vetenskaplig undervisning i detta ämne är ringa eller ingen. Mot den frikostiga omvårdnad från det allmännas sida och det vidsträckt intresse bland den studerande ungdomen, hvarmed modersmålet omfattas t. ex. i Sverge, Tyskland

och Frankrike, bildar den tillbakasatta och ringaktade ställning, som engelska språkets studium intager i de offentliga läroplanerna i England, en skarp och sorglig kontrast. Det mesta som inom engelsk språkvetenskap utträttas i England, det sker genom privata personer utan offentlig anställning, till en del sådana som för öfrigt tillhöra helt andra kall än språkforskarens. Dessa äro medlemmar af the Philological Society, stiftadt år 1842 »för forskningar i språkens byggnad, släktskapsförhållanden och historia, samt för att belysa Greklands och Roms klassiska författare från språklig synpunkt. I senare stadgar har den andra klausulen borttagits; sällskapets verksamhetsfält är nu språkforskning i allmänhet, utan särskildt gynnande af de klassiska språken; tvärtom blir det altmera till sin hufvudtendens riktadt på engelsk filologi. Det är på detta område som sällskapets förnämsta förmågor arbetat och arbeta, ss. Ellis, Sweet, Murray, Skeat (prof. i anglosaxiska i Cambridge), Wedgwood m. fl.

Det var efter femton års tillvaro som sällskapet riktade sin uppmärksamhet på behovet af en engelsk ordbok som kunde tillfredsställa nutidens fordringar. Den engelska lexikografien kan visserligen icke sägas ha varit försummad och torde kunna mäta sig med hvad andra länder presterat ända tills på sista tiden. Det första engelska lexikon, som höjer sig öfver rangen af en praktisk handbok, är det af den lärde doktor Samuel Johnson år 1755 i två foliovolymter utgifna Dictionary of the English language. Här finner man verkliga definitioner af ordens betydelse eller betydelser, vanligen med bifogade citat ur engelska författare. Johnson har använt sina föregångare (Bailey, Ainsworth och Philips) och dessutom själf samlat mycket nytt material genom egen läsning. Han var sysselsatt med sitt ordboksarbete i sju år. Men hans verk är dock, såsom naturligt är, mycket ofullständigt. Citaten äro hämtade endast ur nyare engelskan; älst Spenser, Bacon, Shakspeare, sedan mest Milton, Dryden, Addison och andra s. k. klassiska författare. Etymologierna äro naturligtvis ytterst bristfälliga. Men i alla fall öppnar Johnsons verk en ny ära i den engelska lexikografien; det har utkommit i många upplagor, och alla hans efterföljare hafva baserat sina arbeten på hans. Bland de många må här nämnas två, Webster och Richardson. Webster's American Dictionary utkom 1828, är fullständigare än något äldre engelskt lexikon, isynnerhet i vetenskapliga och tekniska termer, och har goda begreppsdefinitioner; men de belysande exemplen äro otillräckliga samt tagna endast ur den nyengelska periodens författare. Af Websters ordbok ha många upplagor utgifvits, den sista 1864, åter reviderad och förbättrad, med en mängd träsnitt. De etymologiska ordförklaringarna hafva i denna edition ombesörjts af prof. Mahn i Berlin, men äro, ehuru något bättre än i äldre editioner, likväl högst okritiska, till en stor del alldeles odugliga och misslyckade. Likväl torde Webster's Dictionary vara för vanliga behof den bästa engelska ordboken i förhållande till priset. Richardson's A new Dictionary of the English language 1844, 2 stora band, är ett arbete af mycket stor förtjänst för sin tid, ity att förf. har samlat och anför exempel på ordens bruk och former ända från början af fjortonde århun-

dradet. Robert of Brunne, Langland (Piers the Plowman) och Chaucer äro representerade genom talrika citat.

År 1856 framställdes i the Philological Society ett förslag att utgifva ett fullständigt supplement till de förefintliga engelska ordböckerna. Planen blef omfattad med så stort och allmänt intresse, att sällskapet redan följande året, på yrkande af dåvarande domprosten i Westminster, sedermera ärkebiskopen i Dublin, Trench, en af dess verksammaste och skickligaste medlemmar, beslöt att icke göra något lappverk, utan ett från grunden helt och hållet nytt arbete. Upprop skedde i prässen, att frivilliga medarbetare skulle anmäla sig, readers läsare, hvilka skulle åtaga sig att noggrannt genomgå och excerpera ett eller flere af de arbeten, som stodo upptagna på en genom sällskapet tryckt lista öfver literatur från språkets alla perioder. Bland sällskapets medlemmar och utomstående anmälde sig strax omkring 150. Endast originaluppgifter skulle användas, inga exempel finge lånas ur äldre lexika. Sålunda fortgick samlandet under ledning af olika personer och med hjälp af nytillkomna läsare ända till år 1878, således omkring 20 år, under hvilken tid omkring två och en half millioner citat insändes af omkring 500 medarbetare. Samlingarna vägde nu redan flere tons. År 1879 den 1 mars var den viktiga dag, då the Philological Society och the Delegates of the Clarendon Press undertecknade en öfverenskommelse, att de senare skulle bekosta och ombesörja tryckningen af ett engelskt lexikon af ej mindre än 6,000, ej mera än 7,000 sidor i stor trespaltig kvart, enligt bifogadt tryckt profblad. James Murray blef utsedd till redaktör med en stab af medhjälpare. Då nu luckor visade sig i samlingarna, utfärdades nytt upprop. 800 nya readers anmälde sig, och inom tre år samlades en million nya citatlappar, så att, då slutredaktionen började år 1882, utgifvaren hade till sitt förfogande omkring tre och en half millioner fullständigt utskrifna originalcitatsamlade af omkring 1300 readers ur mer än 5000 författare från engelskans alla perioder. Ett sådant ordboksmaterial torde väl aldrig förut hafva varit hopbragt inom något modernt språk. En stor vinst har arbetet haft af förberedelsernas långvarighet, nämligen den att just under de sist förflutna årtiondena en mycket stor procent af äldre engelska texter offentliggjorts, delvis för första gången, delvis i nya tillförlitliga editioner, genom Early English Society, Chaucer Soc., Shakspeare Soc. och andra literära sällskap.

Ordbokens plan är följande. Hvarje engelskt ord (inhemskt eller lånadt), som förekommer i engelska litteraturen efter medlet af tolfte århundradet, upptages i ordboken såsom själfständig artikel. Med år 1150 räknar Murray den fornengelska eller anglosaxiska perioden vara fullt avslutad. De fornengelska ord, som från denna tid äro ur bruk, anföras icke själfständigt. Alla de betydelser, som ett ord under tidernas lopp haft, angifvas i sin utvecklingsföljd och definieras, och för hvar och en betydelse anföras korta, daterade citat från den allra äldsta fornengelska tiden (omkring år 700) ända till vår tid, om ordet kvarlefver i bruk. Dessutom meddelas i ett sammanhang en sammanställning af ordets former i engelskan under olika århundraden, hvilka på ett praktiskt sätt betecknas med siffror, samt en etymologisk förklaring

af ordets ursprung under jämförelse med besläktade språk. Härvid har utgifvaren, som själf är en duktig språkforskare, haft förmånen af bidrag och upplysningar från Prof. Sievers, Paul Meyer o. a. Alla vetenskapliga och tekniska termer äro upptagna, äfvensom dialektord och slangord. Nuvarande uttalet är angifvet på ett i det hela praktiskt och tydligt sätt, i det att, så vidt möjligt varit, nya och obekanta tecken undvikits. Dock har Murray, efter långvariga öfverläggningar inom the Philological Society, upptagit åtskilliga beteckningar, som i vanliga uttalslexika icke förekomma, till en del för att särskilja ljud, hvilka i sistnämnda lexika gemenligen sammanslås under ett. Engelskans uttal, liksom andra språks, växlar mer eller mindre icke blott hos olika individer, utan äfven hos samma individer, under olika omständigheter. Man kan antaga, att vid hvarje gifven tidpunkt minst tre i språkligt afseende något olika generationer samtidigt existera, den äldre och utdöende, den mogna och den uppväxande, hvilkas språk och uttal sammanhänga genom omärkliga öfvergångar (Ellis, Early Engl. Pronunc. p. 18). Dessutom framträda skiftningar i uttalet hos en och samma person. Murray har i ett föredrag i Philol. Soc. 1882 sökt att distingera dessa gradationer eller nyanser i engelskan sålunda: 1) det musikaliska uttalet (musical), då man sjunger orden; 2) det retoriska (rhetorical), då man håller tal eller föredrag; 3) det värdade (cultivated) uttalet hos bildadt folk; 4) det familjära (familiar), hvardagliga; 5) det vulgära (vulgar). Ellis (i Annual Address of the President to the Phil. Soc. 1881) urskiljer endast inom det bildade uttalet ännu flera nyanser: 1) det naturliga uttalet i vanligt samtal (colloquial); 2) detsamma något modifieradt för att kunna tydligt uppfattas af många åhörare, bäst framträdande i det finare lustspelet, genteel comedy; detta uttal anser Ellis vara det mönstergillaste; 3) ett mycket mera konstladt (artificial) eller rättare sagdt flera mycket mera konstlade uttal, då personer uppträda såsom talare; 4) ett annat, minst lika konstladt och dessutom beherskad af traditionella bruk, i predikningar; 5) ett slags poetiskt uttal (poetical utterance) vid »opläsningar» (recitals); 6) den högre tragediens uttal, ofta ytterligt konstladt (artificial), bemängdt med drag som bero på teatertraditioner (traditionelt antikiserande). Det uttal, som Murray söker angifva, är det värdade uttalet hos bildade personer (cultivated pronunciation). Han framhåller, att en hufvudolikhet mellan detta och det retoriska ligger i det mer eller mindre tydliga uttalet af de obetonade stafvelserna; då t. ex. i vanligt tal alls ingen skilnad höres mellan slutstafvelserna i error, dollar, father, bör däremot enligt mångas åsikt i sådana fall ännu en vokalskilnad göras i högtidligt föredrag. Murray har efter Smart användt ett beteckningssätt som utmärker båda uttalen. För öfrigt söker Murray hålla en medelväg mellan det äldre och det nyare. Han står på modern ståndpunkt i att erkänna och beteckna de nya engelska diftongerna, som i vårt århundrade utvecklats ur de långa enkla *e*- och *o*-ljuden t. ex. i name, note. Vid långt *ä*-, *i*- och *u*-ljud angifver Murray däremot fortfarande enkel vokal; diftongen är också verkligen mindre tydlig här ännu. Han skiljer mellan vokalljuden i cut, but: ever, nation; curl: fern, earth; sit: react; clear: see; got: what; short:

wart; book: frugality; poor: moon. I många uttalslexika betecknas såsom bekant flera eller färre af dessa ljudpar lika; och ehuru detta utan tvifvel i flera fall är oriktigt, synes det oss dock å andra sidan, att Murray skattat något för mycket åt ett »artificial» uttals förmenta finesser. Utrymmet tillåter ej att här gå in i detaljer; vi ha endast velat påpeka förhållandet.

En jämförelse mellan den nya ordboken och de arbeten, som i tyska och franska språken kunna uppställas till täflan därmed, synes oss i flera punkter utfalla till den förras förmån. Den omfattar en vida längre tidsrymd af språkets utveckling. J. Grimm bestämmer i företalet till Deutsches Wörterbuch medlet af femtonde århundradet (1450) såsom gränsen bakåt. Littré upptager ord från och med sjuttonde århundradet (1600). I afseende på anordningen af de exempel, som belysa ett ords och dess betydelsers historia, har Murray det företrädet framför Littré, att dessa exempel äro från äldsta tid ordnade under de olika betydelserna, då däremot hos Littré alla exempel före år 1600 stå i en samling efter ordet. Citaten äro hos Murray gifna i så kort form, som är förenligt med full tydlighet, hvarigenom betydligt utrymme vunnits. Littré och i all synnerhet Grimm anföra ofta flera rader och hela strofer, äfven då en förkortning lätt sig väl göras. I angifvande och indelning af ordens olika betydelser torde Murray och Littré komma hvarandra nära. I Grimms Wörterbuch äro, såsom bekant, isynnerhet i de senare banden indelningarna och underafdelningarna vid en mängd ord ytterst talrika, så att öfversikten mycket försvåras. Så långa artiklar som åtskilliga i Grimm, hvilka upptaga 10, 20, ända till 116 sidor (se Geist), komma säkerligen icke att visa sig i Murray. I afseende på fullständigt studium af ordens bruk och konstruktioner samt rikedom på exempel måste nog därför första rummet tillerkännas Grimms Wörterbuch, ehuru man icke kan undgå att tycka, att man där ibland får des Guten zu viel. Men i en viktig punkt står Murrays ordbok utan jämförelse långt framför både Grimms och Littrés, nämligen i den klara och öfversiktliga anordningen af det hela. Genom användande af olika, väl beräknade stilsorter faller betydelsernas gruppering och annat, som är af vikt att snabt uppfatta, genast i ögonen. Och slutligen ligger en ofantlig fördel däri, att *alla* exempel äro så noggrant daterade som möjligt varit. Hvilken stor besparing af tid och möda detta skall medföra för dem, som använda ordboken för studium af ordens vare sig former eller betydelser, är själfklart. I jämförelse härmed betyder det föga, om det nu eller framdeles kan bevisas, att dateringen af ett eller annat verk i den äldre literaturen bör ändras med ett eller annat tiotal af år.

Den nya ordboken skall under loppet af tio år utkomma i sex volymer, hvar och en i fyra delar af samma storlek och pris som den nu föreliggande. När den hunnit sin fullbordan, skall den vara ett nationalverk, hvar öfver de engelska språkforskarne och det engelska folket med alt skäl kunna känna sig stolta.

A. E.

Ohlsson, Alfred, Bruket af de engelska hjälpverben *Shall* och *Will* för den studerande ungdomen. Göteborg. Pehrsson. 1884. 67 sid. Pris: 65 öre.

Detta lilla häfte är en utmärkt hjälpreda ej blott för lärjungarne, för hvilka det närmast är afsedt, utan äfven för läraren, som ofta har svårt att finna en tillräckligt utförlig och exempelrik framställning af bruket af *Shall* och *Will*. Våra grammatikor äro synnerligen knapphändiga i detta kapitel, och deras framställningar lämna merendels i öfriga afseenden åtskilligt att önska. Utan att vara uttömmande — den tar till exempel ej någon hänsyn till Shakespeares afvikande språkbruk, hvarmed dock äfven skolynglingar ofta få göra bekantskap — gifver herr Ohlssons monografi de upplysningar, som äro särskildt behöfliga på skolans stadium. Blott en regel skulle man hafva ytterligare önskat att finna däri, desto hällre som den saknas, så vidt referenten erinrar sig, i alla på svenska och de flesta på tyska skrifna engelska grammatikor. Det är den regel, som Bernhard Schmitz formulerar så (Englische Grammatik, 6:te uppl., s. 176): »Weil es oft gleichgültig ist, ob ich sage Ich *will* oder Ich *werde*, so kann man zuweilen *I will, we will* durch Ich *werde, Wir werden* übersetzen. *I will (shall) go to Potsdam to morrow. I will (shall) drink after you. We will (shall) lend him the money, even though we should never see him again.* Det är egentligen i den hvardagliga konversationen som detta bruk af *will* förekommer, men där händer det ofta, att en utlänning får ett *shall* ändradt såsom omöjligt till *will*. Det är sid. 10, § 6, som detta bruk af *will* borde hafva omtalats.

Med afseende därpå, att herr Ohlsson skrivit för den studerande ungdomen, skulle det hafva varit en förtjänst till, om hufvudpunkterna på ett ställe i åskådlig uppställning sammanförts, t. ex. i ett tvåspaltigt skema, där satser i hvilka *shall* och *will* förekomma sättas till vänster och liknande satser, där blott *shall* användes sättas till höger. Man vinner därmed ock den fördelen, att vänstra sidan, hvad bisatserna beträffar, särdeles lämpligt kan jämföras med indikativen och högra sidan med konjunktiven i franska syntaxen. Ref. tar sig friheten göra detta påpekande, emedan, för att nu skvallra ur skolan litet, han trots sig finna, att lärjungarna varit väl betjänte med ett sådant framställningssätt.

Vänernborg.

J. V.

Lübben, Aug. & Walther, C. H. F., Mittelniederdeutsches handwörterbuch. Erste hälfte (*A—nagel-lös*). 240 ss. Norden & Leipzig 1885. Diedr. Soltan's verlag. Pr. 4.50 mark. (Wörterbücher hrsg. vom Verein für niederdeutsche sprachforschung. II).

Nyare bidrag till kännedom om *de svenska landsmälen* och svenskt folklied, tidskrift utg. genom J. A. Lundell. 20:de h. 1885, A. (B. II, h. 1). Innehåll: De svenska landsmålsföreningarna i Upsala, Helsingfors och Lund 1872—1881. Med en tabell i litografiskt öfvertryck. 83 ss.

Blandade ämnen.

Allgemeine Oesterreichische Literaturzeitung.

Literarisches Centralorgan für die österr.-ungar. Monarchie. I. Jahrg. Nr. 1. — Utkommer i Wien den första, tionde och tjugonde i hvarje månad. Förläggare: O. Frank. Utgifvare: J. Singer. Helårspris: 10 floriner.

Behöfvet af en allmän literaturtidning för Österrike, motsvarande hvad »Deutsche Literaturzeitung» eller »Literarisches Centralblatt» äro för Tyskland, har på de senare åren framträdt allt starkare, och omsider har i och med nu anmälda företag ett försök gjorts att tillgodose sagda behof.

Det nu föreliggande 1:a häftet, som i typografiskt hänseende fullkomligt torde kunna mäta sig med nyssnämnda tyska kritiska organ, meddelar i en inledningsartikel »till läsarne» tidningens plan, vars hufvuddrag vi lämpligen må anföra. Här af framgår, att tidningens allmänna tendens skall gå ut på att »från enhetlig ståndpunkt på grundvalen af de särskilda recenserade arbetena söka gifva en åskådlig framställning af vetenskapens och odlingens allmänna framsteg», hvarigenom tidningen skulle se sig skyddad från faran »att nedsjunka till en mekanisk recensjonsmaskin». Såsom härstammande från Österrikes hufvudstad och i väsentlig mån förfogande öfver österrikiske medarbetare, kommer tidningen naturligtvis att egnas mycket stor uppmärksamhet åt Österrikes tyska liksom åt dess *icke-tyska* nationer, och deras literära och vetenskapliga företeelser sålunda att i den samma intaga en starkt framträdande ställning. De talrika utländske medarbetarne — däribland flere framstående franske vetenskapsmän, såsom Derenbourg, Halévy, Oppert — visa emellertid tydligt, att den »allmänna österr. literaturtidningen» icke kommer att hylla lokalpatriotiska tendenser, liksom den ej håller utesluter möjligheten för medarbetarne att begagna andra språk än tyska — sistnämnda omständighet ett synnerligen klokt tillmötesgående mot den utländska publik, literaturtidningen kan hoppas vinna. Bland de 4 fakulteterna synes blott de 3 lägres verksamhet blifva föremål för uppmärksamhet, däremot ämnar redaktionen, om vi förstätt programmet riktigt, icke skänka någon plats åt teologien, utom den exegetiska, som kommer under rubriken filologi, och den historiska, som ju skulle tillhöra de historiska vetenskapernas kategori.

Det 1:a häftet upptager utom en följd rätt goda recensioner (en på franska) ett par originalartiklar om »det tyska tidningsväsendets första början» och »Fredrik den stores föreläsare». Vidare börjas här en *tidskriftsrevy*, som, ordnad efter fack, lemnar, som det synes, fullständig uppgift på hvart nummers innehåll. Förteckning på de talrika in- och utländske medarbetarne samt annonser sluta det prydliga häftet, som synts oss vitna fördelaktigt för det nya företagens framtid. *Karl Piehl.*

Läsning för Folket. Utgifven af Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande. Ny följd, 16:e Bandet. Årg. 50 (= 1884) 17 Bandet, 1:a Häftet.

Läsning för folket hör utan tvifvel till våra äldsta tidskrifter och firar nu sitt 50-årsjubileum. För att bland

den mängd periodiska skrifter, som under ett halft sekel uppkomma och försvinna, kunna eröfra detta företräde af en långvarig existens förutsättes naturligtvis, att tidskriften fyller ett bestämdt behof och har en någorlunda tryggad ekonomi. Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande har sört för, att denna tidskrift icke skall behöfva för sin tillvaro vara beroende af dagens olika tycken eller hänvisas till att med sitt innehåll behöfva tilltala folkets lägre passioner. Också synes tidskriften genom sin enkla, konstlösa stil och sitt omväxlande, för folkets behof lämpade innehåll göra fullt skäl för sitt namn. Innehållet behandlar historiska, nationella, ekonomiska, industriella, naturvetenskapliga och hygieniska ämnen. I hvarje häfte förekommer dessutom en uppsats, novellett eller skildring ur verkligheten, som åsyftar att höja och förädla sina läsare i sedligt och ästetiskt afseende. I det hela bär tidskriften prägel af något gediget och oaffekteradt. Alla uppsatser äro icke stilistiska mästerverk, men de äro lättfattliga och tilltalande och lemna vid läsningen ett intryck af verkligt intresse för folkets sanna väl, något som gör att tidskriften öfverallt kan rekommenderas och särskildt anbefallas åt våra sockenbibliotek, där vi ock veta att hon redan är en gammal vän.

E. R.

Nordisk Tidskrift, utg. af Letterstedtska föreningen 1885. Tredje häftet. Innehåll: Dietrichson, L., Middelalderens trækirker, et indledningskapitel til de norske stavekirkeres historie. II (med 51 træsnitt); Montan, C. O., Frågan om ny rättegångsordning i Sverige. II; —s—, Skandinaviska järnvägsförhållanden (Bidrag till Sveriges officiella statistik; Allmän svensk järnvägsstatistik; L. Kofoed: Danmarks, Norges og Sverrigs jernbaner); Literaturöfversigt af G. Nordensvan, P. A. Gödecke, C. R. Nyblom, O. Granberg; Bille C. St. A., Folkeligt selvstyre i de Forene de Stater (en efterskrift til artiklen i tidsskriftets første hefte for 1885).

Ny svensk tidskrift utg. af R. Geijer. April. Innehåll: En! Studie af Alfhild Agrell; Läroverkskommitténs betänkande II, af H. J. Gullberg; Svensk dramatisk konst II, af un monsieur de l'orchestre; Några af de nyaste bidragen till vårt fäderneslands historia (Fahlbeck, Westling, Boëthius, Hjärne, Hildebrand), af Carl Sprinchorn; Anmälningar, af —B—.

Tilskueren, maanedsskrift udg. af N. Neergaard. April 1885. Indhold: I. Iversen, Tilgivelsens sødme; G. Brandes, Erindringer fra russisk Polen; Anne Ch. Edgren-Leffler, Annie Besant; P. Lauridsen, Brev til hr pastor Mørk-Hansen i Vonsild; Teatrene af —n.

Ungdomsvännen, Vald läsning för ungdom. III. Ur svenska historien, Fortid och medeltid, 6:te h., Sveriges invånare i forntiden och deras grafminnen; Våra fäders tro om sina döda, med 14 afbildningar; 7:de h., Om uppfostran hos forntidens nordboar; Tok-roe och lagman Torgny; 8:de h., Svenskarne i Österväg; 9:de h., Hertig Erik folkunge; 10:de h., Kyrkliga seder i nordn under unionstiden; Svenska helgon. — Nyare tiden: 6:te h., Erik Stenbock och Malin Sture, Onsdagsbröllopet; 7:de

h., Gustaf II Adolf; 8:de h., Drottning Kristinas förmyndare; 9:de h., Johan Banér; Lennart Torstenson; 10:de h., Drottning Kristina af P. O. Bäckström. Stockholm, 1884. P. A. Norstedt & Söner. Pr. 0,25 för hvar häfte à 48 ss.

Ungdomsvännen, vald läsning för ungdom. V. Uppsatser om den oorganiska naturen. 6:te häftet, Om ångmaskinen, med 13 afbildningar; 7:de h., Om elektriska telegrafer; 8:de h., Om tillverkning af glas, med 26 bilder; 9:de och 10:de h., Elektriska företeelser och lagarne för de samma, med 29 bilder. Stockholm, 1883—4. P. A. Norstedt & Söner. Pr. 0,25 för hvar häfte à 48 ss. liten 8:o.

Pedagogisk Tidskrift, utg. af H. F. Hult. XX: 4. X., Huru bör undervisningsplanen för den klassiska linien anordnas? Nils Torpson, Bör elementarundervisningens kostnadsfrihet fortfara? Hugo Hernlund, Om elem.-lärares lönetillägg. N. L., Läroverkskommittén och kristendomsundervisningen. J. O. Ekmark, Genmäle mot A. O:s recension. — Stockholms läraresällskap. — m. m.

Brugmann, Karl, Zum heutigen stand der Sprachwissenschaft. 144 ss. Strassburg, 1885. Karl J. Trübner.

Curiosités litteraires & artistiques. Catalogue à prix marqués de livres rares, Incunables etc. en vente chez Frederik Muller & Co., Doelenstraat 10, Amsterdam. 89 ss. 8:o.

Kirchhoff, Alfred, Unser wissen von der erde. Allgemeine erdkunde und länderkunde hrsg. unter fachmännischer mitwirkung. I B. Allgemeine erdkunde, 31—38 lieferung (ss. 593—752): Die erde als wohnplatz der pflanzen, thiere und menschen (Biologische geographie) von Alois Pokoruy. Leipzig, 1885. G. Freytag. Pr. jed. liefer. 90 pf.

Kongl. Landbruks-Akademiens handlingar och tidskrift. XXIV årg. nr. 2. År 1885. Innehåll: Odlingförsök med svenska spanmåls- och fröslag i utlandet. Berättelse afgifven vid landbruks-akad:s högtidsdag den 29 sept. 1884 af Abraham Forssell; Berättelse om landbruks-ingenjörernas och de med statsmedel aflönade särskilda undervisarnes verksamhet år 1883; Om konstsmör, af H. Juhlin-Dannfelt; Om pressfoderberedningens betydelse för vårt land, anförande vid landbruks-akad:s sammanträde den 19 jan. 1885 af Christian Lovén; Referat af L. F. Nilson m. fl.; Notiser.

Genmäle.

Bemerkungen zu Herrn Arpi's Kritik über: Schweitzer, Island. Leipzig 1885.

Zuvörderst drücke ich der Redaction meinen Dank dafür aus, dass sie die Spalten ihrer angesehenen Zeitschrift einer eingehenden Besprechung meiner Arbeit geöffnet

hat. Es ist die Rücksicht auf ihren Leserkreis, an dessen Urtheil mir gelegen ist, welche mich zu einer Antwort auf Herrn Arpi's Recension bewegt.

Von dem, welcher eine »wissenschaftliche« Kritik liefern will, kann man wohl verlangen, dass er sich mit der zu kritisirenden Arbeit und ihrer Sprache gut genug vertraut gemacht habe um unrichtige Behauptungen zu vermeiden, dass er den Standpunkt berücksichtige, von welchem aus sie beurtheilt werden muss, das Wesentliche der Vorzüge und Mängel in's Auge fasse und Nichtigkeiten vermeide, vor Allem aber, dass er in dem Wissenschaftszweige, welchem sie angehört, wohl orientirt sei, und für seine Ausstellungen Gründe angebe. Was würde man sagen, wenn Jemand, weil er zwei Jahre in Schweden gewesen ist und sich mit den Zuständen daselbst ganz vertraut gemacht hat, ohne irgendwelche philologische Vorkenntnisse »wissenschaftliche« Kritiken über Arbeiten liefern wollte, welche die schwedische Sprache zum Gegenstand haben. Herr R. A. befindet sich in demselben Verhältniss zu ästhetischen und literaturhistorischen Schriften. Er kann wohl seine Ansicht äussern, aber gehört diese in ein Blatt für »vetenskaplig kritik«? Und doch widmet er u. A. meinem Urtheil über *Bjarni Thórarensen* etc. 10 Zeilen.

Meine Arbeit will einen kurzen Ueberblick für Deutsche geben und keineswegs die Wissenschaft bereichern. Diesen Standpunkt derselben hat Herr A. nicht berücksichtigt. Seine Kritik ergeht sich erstens in Nichtigkeiten. Anstatt aufmerksam zu machen auf Stellen, die leider zu wirklichen Missverständnissen Anlass geben, wie z. B. S. 86 die Bemerkung, dass die Form der Saga »sich fest und unveränderlich ausbildete«, was in Bezug auf die *äussere* Form unrichtig ist wie einzelne Sögur zeigen, von denen wir verschiedene Bearbeitungen haben: *þórðar s. hreðu*, *Gisla s. Súrssonar* etc., und was ich hiemit berichtige, widmet Herr A. ca 25 Zeilen den Bemerkungen, dass einer Uebersicht über Islands Naturverhältnissen von wenig Seiten keine Karte beigelegt sei, dass ich bei kurzer Erwähnung isländischer Wege, isländ. Frauenzimmertracht nicht ausführlicher gewesen sei, z. B. *oft* vorhandene schöne Stickereien an Letzterer nicht genannt habe, dass ich über Islands »Bureaokratie«, anderer Meinung bin als er, u. dergl. m. Ich erwähnte, dass die Schafe meist an den Ohren gezeichnet werden, dass man früher Fleisch nur eingesalzen habe, während man es jetzt auch einkoche; dies *meist* und *nur* ist Herrn A. ein Dorn im Auge, im letzteren Falle: »ty ju öck rökning!»

Zu den Nichtigkeiten rechne ich auch einen Theil der Zahlenveränderungen des Herrn Arpi. Er hat sich hier durch Aufsuchen einschlagender Arbeiten, durch Nachschlagen etc. einer grossen Arbeit unterzogen. Für nicht wenig wirkliche Berichtigungen bin ich ihm dankbar. Andere aber sind ebenso wenig sicher als meine, und Gründe, weshalb er sie vorzieht, und wo er sie gefunden, sucht man vergebens, die Leser der »Nordisk Revy« müssen der *Autorität* des Herrn Arpi glauben. Als Beispiel diene seine bestimmte Angabe, dass der Inhalt des *Hryggjarstykki* nur bis 1139 gehe (siehe darüber u. A. K. Maurer: *Über die Ausdrücke* etc.); seine Besserung (?) von 1262 in 1264, ich sage ja p. 41 selbst, dass sich 1262 der

grösste Theil, 1264 der Rest Islands unterwarf; seine unrichtige Angabe, die *Flateyjarbók* sei erst 1287—1395 geschrieben (Siehe im *Flateyjar annál* 3,570 beim Jahre 1380); seine Änderung auf S. 125 von 1773 in 1777. Ich habe diese letzte, sowie die vorhergehende Zahl, nebst anderen Angaben, einem bekannten isländischen Gelehrten zu danken. *Fjölñir* beschloss, wie ich angab, seine bedeutungsvolle Wirksamkeit 1845, schwieg 1846 und brachte 1847 nur eine unvollständige Lebensbeschreibung des Dichters *Jónas Hallgrímsson*. Herr A. sagt, im 17ten Jahrhundert erschienen nicht 2 sondern 4 isländische Wörterbücher; er hat diese Angabe nach dem *Rithöfundatal* zusammengestellt. Es wäre Herrn A. ein Leichtes gewesen an der Hand desselben Werkchens in allen Wissenschaftszweigen eine Menge von mir nicht genannter Bücher zusammenzulesen und seiner Kritik einen doppelten Umfang zu geben. Da ich nicht Raum hatte manches recht Bedeutende zu nennen, musste wohl das Unbedeutende gänzlich wegfallen. Ferner rechnet er das Blatt *Minnisverð tíðindi* zu den Zeitschriften, welche bedeutenden Einfluss auf die geistige Entwicklung des isländischen Volkes gehabt haben, denn nur von solchen ist bei mir die Rede. Er hat sie also nie zu Gesicht bekommen. U. A. m.

Ich habe noch über einige Verdrehungen und Entstellungen zu berichten. Was ist an meiner Rechtschreibung der Namen auszusetzen? Nur dass ich consequent *-fjord*, ein Wort, das in die deutsche Sprache eingegangen ist, statt *fjörðr* setze. Die Schweden schreiben auch *Köpenhamn*, und nicht *-havn*. Sind nach Herrn Arpi's Meinung die Eddalieder in der Zeit des ältesten *Fupark* entstanden? Jemand, der deutsch versteht, wird wissen, dass die »Ursprache der Eddalieder« die ist, in welcher sie gedichtet wurden. Herr A. sucht hier und in der Bemerkung über das, was ich von dem Verhältniss *Sæmund's* zur Edda sage, vergebens seinen Witz an mir zu üben. Hat Herr Arpi vielleicht entdeckt wer die Eddalieder gesammelt hat? Von *Sæmund's* Verfasserschaft ist, wie man nach seiner Bemerkung glauben könnte, bei mir gar nicht die Rede. In Betreff der Ahnen *Snorri's* klingt des Kritikers Bemerkung so, als habe ich auch *Sæmundr* zu denselben gerechnet, was nicht wahr ist. Zu den Unrichtigkeiten gehört auch, dass ich das isländische Brennmaterial *Torf*, *Buschholz* etc. (s. S. 18), den isländischen Schwefel nicht erwähnt haben solle; auf S. 3 steht: »der isländische Schwefel kann nicht mit dem sicilischen an Wohlfeilheit concurriren»; unrichtig ist ferner die Ausstellung, dass ich der Regel S. 191, r. 13 ff. nicht die Ausnahmen »*sofenn*, »*ofenn*, »*tröðenn*, »*komenn*« beigelegt hätte. Versteht Herr A. das von mir gebrauchte Wort »*Abweichungen*« nicht?! Dieselben Worte finden sich unter den *Abweichungen* S. 192. Überhaupt bemerke ich zu meiner Sprachlehre, dass sie weder Anspruch auf Wissenschaftlichkeit noch Vollständigkeit macht. Sie will Regeln geben, die für die *meisten* Fälle anwendbar und leicht erlernbar, also von *praktischem* Nutzen sind. *Unrichtigkeiten* hat Herr A. nicht nachgewiesen. Für Druckfehlerverbesserungen bin ich ihm dankbar, sowie überhaupt für alle Berichtigungen, welche begründet sind. Zum Schluss danke ich Herrn Arpi für sein *wohlwollendes* Urtheil, gewisse Theile meiner Arbeit seien »*ganska läsvärda*«. Es ist Schade, dass er dasselbe gleich darauf

selbst wieder vernichtet. Er erlaube mir neben dasselbe zu stellen, was mir von kompetenter Seite geschrieben wurde: Ihre isländische Literaturgeschichte »finst mēr standa jafnfætis yðar vel sömdu bókmentasögu Noregs. Hún er fortakslaust hið besta og grundasta, sem enn hefir verið ritað um bókmentir vorar á nýrri tímum». Und von anderer Seite: »Eg er viss um, að Island hefir gott af því, að bokmenta saga þess, svo vel samín, sem þessi er, og með svo saungjörnum og velviljuðum dómum, komi út á einu af alheimsmálunum; enn eg vildi líka, að söguágríp yðar um Island yrði prentað. Það er ritað í sama mannúlega og velviljanda anda sem bókmenta sagan, og með sama smekk og liprleik í stílunum sem hún». Betreffe des von Herrn A. verworfenen è füge ich nach hinzu, dass es stets im »Tímarit h. í. bókmentafélags» gebraucht wird.

Ph. Schweitzer.

Svar.

Som d:r S. i sina »Bemerkungen zu» min annälan af hans »Island etc.» framkastat flera beskyllningar mot mig som recensent, torde det vara min skyldighet att närmare belysa dessas rätta halt, och jag beklagar endast, att jag inte kan billigtvis begära så stort utrymme i Nord. Revy, som skulle behövas för att fullständigt genomgå dem jämte sammanhängande ställen i d:r S:s »Island». Följaktl. får jag taga det viktigaste, och det så kort som möjligt.

D:r S. påstår, att jag bedömt hans arbete från oriktig ståndpunkt — »Meine Arbeit», säger d:r S., »will keineswegs die Wissenschaft bereichern.» Det är då fullt tydligt, att jag i min annälan icke påstått. D:r S:s egna ord (anf. i min annälan) »... ein Handbuch sein, welches das wesentlichste über Island und die Isländer mittheilt, eine Art Nachschlagebuch bei isl. Fragen» angifva ju, från hvilken ståndpunkt man har att bedöma arbetet. Dess värde och användbarhet beror naturl. i synnerhet på, att uppgifterna äro pålitliga (hämtade ur bästa tillgängliga källor), samt att framställningen är öfverskådlig och tydlig. I min annälan säger jag ju också, att det jag egentl. har emot de 3 första afdd. — den 4:de yttrar mig särskildt om — är »oegentligheter och fel, som nu förekomma i framställningen». För ex. å sådana får jag hänvisa till min annälan. Men mina anmärkningar, säger d:r S., äro bl. a. icke bestyrkta — detta särskildt beträffande årtal o. d. Om jag skulle med citat ha styrkt *alla* mina rättelser af d:r S:s årtal o. d., så hade det i väsentlig mån förlängt min annälan, hvilken redan dessförutan blef skäligen lång i förhållande till det anm. arbetets art och betydelse, och för många ansåg jag det verkl. alldeles obehöfligt att anföra någon källa, så t. ex. för att Norge och Danmark kommo under en krona 1380 (orätt på 2 ställen hos d:r S.), att Snorri Sturluson dödades 22 sept. 1241, att Jónsbók infördes 1281, att »Fjölnir» utkom 1835—47 m. fl. Rörande den sist nämnda rättelsen gör sig d:r S. i sina »Bem.» skyldig till ytterligare en oriktighet. Han säger: »F... brachte 1847 nur eine unvollst. Lebensbeschreibung des Dichters Jónas Hallgrímsson». Ifrågavarande ärg. af F. (1847) innehåller 2 + 95 sidd., hvaraf den af d:r S. nämnda biografien ut-

gör 6 (*sex*)! Det öfriga innehåller: 12 af de 23 prosastycken af J. H. (hvars prosa torde vara den bästa isländska i detta årh.), som upptagits i sista uppl. (1883) af hans skrifter (hvaribland ett fullst. i F., i utdrag i 1883 års uppl.); vidare: 7 kväden (ett med tillh. bref: »Til Hra K. Gíslasonar»), samt »Skýrsla um ísl. bindindisfjelög frá vordögum 1846 til vordaga 1847». I fråga om ett af mig ändradt årtal begagnar jag tillfället att betyga min ledsnad öfver, att jag gjort mig skyldig till ett förbiseende, näml. rörande Flateyjarbók. Min uppgift: 1387—95 är enl. R. Keyzers, N. M. Petersens m. fl. arbb., men jag förbisåg upplysningarna hos G. Vigfusson och C. R. Unger i Flateyjarb. Fortale, där flera för frågans besvarande nödvändiga fakta, än det enda af Dr. S. i Bem. anf., behandlas. Mot min uppgift om Hryggjarstykki anför d:r S. Maurer: Über die Ausdrücke etc., som utkom 1867, men han tyckes icke lagt märke till G. Storm: Snorre Sturlassöns Historieskrifning 1873 s. 17 ff., hvilkens bevisföring icke torde rubbas af not 2 s. 459 hos Maurer: Island etc. 1874. D:r S. säger: »Herr A. sagt in 17:ten Jahrh. erschienen nicht 2 sondern 4 isl. Wörterbücher; er hat diese Angabe nach dem Rithöfundatal [1884, hvilket arb. d:r S. icke haft tillfälle att använda] zusammengestellt». — Nej: en af de 4 (Rugm.) har jag i mitt bibliotek; de 2 större (Guðm. A. och Magnús O.) har hvar och en, som studerat isl. språkhistoria, reda på, och *alla fyra* finnas för öfrigt redan hos Möbius: Catalogus 1856. D:r S:s anmärkning, att jag räknat Minnisverð tíðindi till de tidskrifter, som haft ett betydande inflytande på isl. folkets andliga utveckling — »denn nur von solchen ist bei mir [d:r S.] die Rede» — träffar mig icke, alldenstund det icke framgår af anf. st. i Island, att detta varit d:r S:s mening. Min anmärkning Nord. Revy sp. 443 r. 6 ff. står kvar, ty det jag klandrar är, att, då d:r S. talar rätt mycket om Sæmundar Edda, om Sæmundr fr. och hans förhållande till den, d:r S. lämnar såsom *obestämdt*, huruvida Sæm. hade något att göra med den s. k. Sæm. Edda, eller icke. D:r S. måtte inte förstå hvarken sin tyska eller de få svenska orden i N. R. sp. 443 r. 21 ff., då han finner mig påstå det, att han räknar Sæmundr »zu den Ahnen Snorris». Min anmärkning rör ju d:r S:s yttrande å anf. st. om Snorres förhållande till Sæmundr som historiker. Beträffande nu rådande förhållanden o. s. v. på Island har jag rättat åtskilliga af d:r S:s uppgifter, då jag varit af »anderer Meinung» än han, af bl. a. den grund att jag vistats å Island 1873⁸/₆—⁵/₉, 1874¹⁰/₆—¹¹/₄1875, 1881⁴/₁₂—²⁶/₁₀1882 samt 1883 omkr. 2 månader, då däremot d:r S. varit där endast *en gång* (1883) och då några få månader. Af mina anmärkningar mot hans Sprachlehre söker han bemöta blott *två*. Rörande den ena gör han nu ett tillägg: »... für die meisten Fälle...», hvilket väl då bort stå i st. f. det »stets», som regeln har. Och beträffande sitt nyisl. è — oriktigheten återfinnes hos Carpenter: Grundriss d. neuisl. gramm. och har påpekats i Literaturblatt f. germ. u. rom. Phil. 1881 sp. 43 samt i Germania Neue Reihe XV (XXVII) Jahrg. s. 262 — säger D:r S. i Bem.: »... stets im Tímarit...». Åter ett egendomligt *stets*, ty af alla förf. i Tímarit sista ärg. (1884) är det *en* (B. G.), som använder è! För öfrigt kan med skäl ifrågasättas: hur mycket *praktiskt*

gagn kan väntas af d:r S:s »isl. Sprachlehre» på 36 sidd. med så många fel? D:r S:s påstående, slutligen: »Unrichtigkeiten hat Herr A. nicht nachgewiesen» förefaller minst sagdt besynnerligt. Säger d:r S. detta om aff. »Sprachl.», så påstår han altså, att de äro *riktiga* alla de af mig i densamma påpekade *oriktigheter* (hvilka, som jag antydt, skulle kunna ökas) såsom t. ex. d:r S:s uppgifter om Brechung; ». . . wird die Endung [!] . . . eig zu é . . .»; regeln Island S. 190 r. 18,19; samt flera uppgifter om nyisl. m. m. (hvarom se närmare min anm. Nord. Revy sp. 444.).

Rolf Arpi.

Universitetsangelägenheter.

Upsala.

Större konsistoriet.

Den 25 april. Konsistoriet beslöt företaga läroverkskommitténs förslag till behandling den 9 ds.

Kons. beslöt förorda en ansökan af docenten M. Falk att han, som erhållit Sederholms utrikes resestipendium för år 1885 och den 18 sept. 1884 afrest till Tyskland för att vid universiteten i Göttingen och Berlin idka matematiska studier, måtte, då stipendiiförfattningen föreskrefve, att resan skulle anträdas före slutet af det år, för hvilket stipendiet erhållits, få räkna sig till godo den del af 1884, som förflutit sedan afresan till Tyskland anträdde.

Den 2 maj. Enligt ankommen skrivelse hade kanslern förordnat v. härads höfdingen G. Gavelius att till den 1 juni förestå akad.-sekreteraretjänsten.

Sedan universitetet blifvit inbjudet att genom ombud deltaga i högtidligheten vid invigningen af Linnéstoden i Stockholm den 13 ds, för hvilket ändamål 10 inträdeskort öfversändts, utsåg kons. till ombud rektor och prorektor samt fakulteternas och sektionernas dekaner och aflämnade återstående 3 inträdeskort till disposition af medicinska fakulteten och matematiskt-naturvetenskapliga sektionen, hvarjämte kons. beslöt, att en lagerkrans skulle å universitetets vägnar vid minnesstoden nedläggas.

Till behandling företogs nu frågan om planerings- och terrasseringsarbeten kring nya universitetsbyggnaden. Under meningsutbytet yrkades, dels att ärendet skulle återremitteras till byggnadskommittén för vidtagande af erforderliga åtgärder till utredande af sättet och kostnaderna för platsens planering och terrassering utan terrassmurar och trappor, och dels att kons. skulle, med godkännande af den plan för planering och terrassering, som af arkitekten H. T. Holmgren senast blifvit uppgjord, och för vilkens utförande kostnaderna beräknats till 86,400 kr., hos kanslern begära stadfästelse af denna plan och beviljande af härför erforderliga medel från reservfonden. Vid voteringen röstade professorerna Hammarsten, Tullberg, Clason, Alin, Johansson, Lundquist, Cleve, Thalén, Hagberg, Cornelius, Torén, Ribbing och rektor eller tillsammans 13 för förra meningen och professorerne Hammarstrand, Henschen, Schultz och T. Nordling, akad.-räntmästaren frih. Gyllenhaal, professorerne Landtmanson, Daug, V. Nordling, Nyblom, Myrberg, Hedenius, Mesterton och Rabenius eller tillhoppa 14 för senare meningen, och hade kons. således beslutat att till kanslern ingå med framställning om godkännande af arkitekten Holmgrens ifrågavarande plan till planering och terrassering och att för ändamålet ett belopp af 86,400 kr. måtte beviljas att utgå från universitetets reservfond.

På framställning af rektor beslöt kons. uppdraga åt biblioteksamanuensen E. H. Lind att författa universitetets årsredogörelse för 1884—85.

Ett större antal lediga stipendier tillsattes.

Teologiska fakulteten.

Den 6 maj 1885. Afgafs betyg öfver teol. kand. H. W. Totties disputationprof.

S. D. Tillstyrktes teol. kand. H. W. Totties ansöknings att varda hos kanslersämbetet föreslagen till docent i kyrkohistoria.

S. D. Afgafs utlåtande angående teol. stud. P. J. Walléns ansökan om befrielse från de praktiska teologiska öfningarna. Fakulteten tillstyrkte. E. o. prof. Norrby och prof. Johansson afstyrkte.

S. D. Utnämndes till innehafvare af Sederholms stipendium teol. stud. C. L. Laurenus, östg.

S. D. Besattes sex lediga rum inom Riksstatens nyare stipendier.

S. D. Uppsattes förslag till två Stjerncreutzska samt Hedrens (för studerande af Värmlands landskap) och Faltzburgs stipendier.

S. D. Besattes tre lediga rum inom de Kongliga stipendierna.

Seminarierna.

Afdelningen för klassisk filologi af det filologiska seminariet har under terminen haft trenne sammankomster i hvardera af ämnena latin och grekiska. Till grund för de filol. öfningarna i latin har lagts *Quintilianus* (Lib. X) samt i grekiska *Demostenes' olyntiska tal*. Dessutom har ett föredrag hållits öfver filologiskt ämne. — Afdelningens premier ha tilldelats fil. lic. A. Dahlman och fil. kand. C. O. Lundgren.

Det romanska seminariet afslutade i fredags sina arbeten för terminen. Dessa arbeten hafva bestått i en syntaktisk och fonetisk undersökning af den fornfranska texten *La vie sainte Juliane*. Öfningarna hafva leda af docenten H. v. Feilitzen. Vid den sista sammankomsten utdelades det större premiet till kand. A. Johansson, värml., och det mindre till kand. H. Andersson, västg.

Nordiska seminariet har under terminen fortsatt tolkningen af *De viktigaste urnordiska runinskrifterna*. Seminarieets föreståndare har varit doc. E. Brate. Det större premiet har tilldelats stud. E. Lidén, smål.

Seminariet för germanska språk har under vårterminen sammanträtt sju gånger. Dess arbete har bestått i studium af *Chaucers* språk, hufvudsakligen ljud- och formläran, i förening med engelsk historisk grammatik. Föreståndare har varit doc. A. Erdmann.

Stockholm.

Stockholms Högskola.

För höstterminen 1885 äro tillsvidare följande föreläsningar bestämda:

Prof. V. Rydberg, Romerska kulturen under kejsartiden, 2 timmar.

” G. Mittag-Leffler, Elementer af högre aritmetik, 1 t.; liniära differential-ekvationer, 1 t.

” S. Kowalewski, Abelska funktioner, 2 tr.

” R. Rubenson, Fysik (närmare tillkännagifvande om föreläsningssämnet skall framdeles lemnas), 2 tr.

” O. Pettersson, Organisk kemi (den aromatiska serien), 2 tr.

” V. Brögger, Petrografi, 2 tr.

” E. Warming, Fysiologisk växtanatomi, 1 t.; Phanerogamernas systematik, 1 t.

” W. Leche, Embryologi, 2 tr.

Dessutom meddelas sannolikt elementär undervisning i matematik af Kand. I. Bendixson, i zootomi af Kand. Adlerz och i botanik af Amanuensen N. Wille. — På grund af prof. Hj. Holmgrens fortfarande sjukdom kan ännu intet meddelas rörande föreläsningarna i mekanik.

E. Warming.

Rättelse.

I nr 30 sp. 442 r. 16 nedifr. står: s. 46, läs: s. 44.

R. Almqvist & J. Wiksell's förlag.

GRUNDERNA FÖR ETIKEN

AF

H. SPENCER.Öfversättning från engelskan af
ISIDOR FLODSTRÖM.

Med förord af öfversättaren.

Pris 4 kr.

UTVECKLINGSLÄRAN

AF

H. SPENCER.

Öfversättning från engelskan af

VICTOR PFEIFF.

Med företal af Professor

C. Y. SAHLIN.

Pris 6 kr.

ESTETISKA STUDIER

af

Carl Rupert Nyblom.

Ny Samling I & II.

Pris 5 kr.

ROLANDSAGAN

TILL SIN HISTORISKA KÄRNA
OCH POETISKA OMKLÄDNAD

AF

TH. HAGBERG.

Pris 1: 50.

Utgör n:o 1 i serien: *Literaturhistoriska Gångångare, Taflor ur förflutna tidens vitterhet.*

MARCA

AF

JEANNE MAIRET.

Öfvers. från franskan

af

HUGO HAGELIN.

Pris 1: 75.

NOVELLER

AF

EDMONDO DE AMICIS OCH **SALVATORE FARINA.**

Öfversättning från italienskan

af

HUGO HAGELIN.

Pris 1: 50.

FRÅN MIN FÄNGELSETID

AF

SILVIO PELLICO.Med förf:s biografi af **F. Costèro.**

Öfversättning från italienskan

af

G . . . E.

Pris 1: 75.

MOLNEN,

LUSTSPEL AF **ARISTOFANES.**

Öfvers. från grekiskan

af

A. HALLSTRÖM.

Pris 1: 50.

SUR

LA VERSIFICATION ANGLO-NORMANDE

PAR

JOHAN VISING.

Pris 1: 75.

ALLMOGEBERÄTTELSE

AF

AUGUST BONDESON.

I & II à 80 öre.

RALF FRESE

OCH

ANDRA BERÄTTELSE

AF

HALVOR GRIP.

Pris 1: 50.

ENGELSKA FOLKETS HISTORIA

AF

JOHN RICHARD GREEN.Öfversättning af **Victor Pfeiff.**

Pris för häfte 90 öre.

Af detta arbete hafva hittills 5 häften utkommit.

SENILIA

DIKTER PÅ PROSA

AF

IWAN TURGENJEFF.

Öfversättning från ryskan

af

ALFRED JENSEN.

Andra upplagan.

Pris 1: 50.

OLIKA DAGRAR

SAMTAL I RELIGIÖSA ÄMNER,

UPPTECKNADE AF

AMICUS VERITATIS.

Pris 2 kr.

ÄRA

ROMAN AF **OSSIP SCHUBIN.**

Öfversättning från tyskan af

TEODOR RABENIUS.

Pris 2 kr.

BERÄTTELSE OCH SKIZZER

AF

ALPHONSE DAUDET.

Öfversättning från franskan.

Pris 1 kr.

AMIRALENS MYNDLING

AF

MRS ALEXANDER.

Öfversättning från engelskan.

Två delar, pris 3 kr.

På R. Almqvist & J. Wiksell's förlag:

NY SVENSK TIDSKRIFT

FÖR KULTUR- OCH SAMHÄLLSFRÅGOR, POPULÄR
VETENSKAP, KRITIK OCH SKÖNLITERATUR,

utgifven af *Reinhold Geijer*, utkommer under år 1885
enligt samma plan som under näst föregående år, i tio
häften — ett i hvar månad med uppehåll under högsom-
maren — med tillsammans minst 40 tryckark eller 640 sidor.

Prenumeration mottages i alla Skandinaviens bok-
lådor och postkontor.

Priset är fortfarande 10 kr. för helt år.

De 4 första häften af innevarande årgång innehålla:

Januarihäftet:

Fyra kapitel ur Idealism. En utgifven novell af *Harald Mo-
lander*.

Till Carl Snoilsky, af *Frithiof Holmgren*.

Om Amerikas fornminnen, af *Hjalmar Edgren*.

Om Bjørnstjerne Bjørnsons nyaste bok, af *Reinhold Geijer*.

Tre moderna författare (Henry James Jr: Amerikanen. — Hen-
rik Ibsen: Vildanden. — Ivan Turgenjef: Elena), af *He-
lena Nyblom*.

Svensk Novellistik I (Mathilda Roos: Berättelser och Skizzer.
— Ernst Ahlgren: Från Skåne. — Gustaf af Geijers-
stam: Fattigt folk. — Ernst Lundqvist: Profiler. — Hal-
vor Grip: Ralf Frese och andra berättelser. — Johan Nord-
ling (Halvor Grip): Dolce far niente. — Georg Norden-
svan: Skuggspel. — Tor Hedberg: Högre uppgifter. — Si-
gurd: Kaleidoskop. — August Strindberg: Giftas), af
Edvard Lidfors.

Februarihäftet:

Klabauterman. Dikt af *Carl Snoilsky*.

Om den samtida dikten och dess förkärlek för sjukdomsskildring,
af *Sved Ribbing*.

Den femte Maj. Ode öfver Napoleon af *Alessandro Manzoni*. Fri
öfversättning från Italienskan af A. Lichtenberg.

Intermezzo. Berättelse af *Salvatore Farina*. Öfversättning af
Hugo von Feilitzen.

Antonius och Kleopatra, af *Christian Cavallin*.

"Vildanden" på Dramatiska teatern i Stockholm, af *S—e*.

Nyare norsk och svensk bibliografisk litteratur (J. B. Halvorsen:
Norsk Forfatter-Lexikon 1814—1880. H. 1—7. — Bernhard
Meijer: Svenskt Literatur-Lexikon. H. 1.), ann. af —*pt*.

Gaston Tissandier: Vetenskapliga Tidsfördrif
eller Undervisning och lek } ann. af *J. Bdt*.
Vetenskapens Martyrer }

Marshäftet:

Morituri salutamus. Dikt af *Longfellow*. Öfers. af *Hjalmar Edgren*.
Läroverkskomiténs betänkande I. Af *Hj. Gullberg*.

Svensk Novellistik II (Alfhild Agrell: Från Land och Stad. —
Daniel Sten: Bland Ödebygder och Skär. — August Bon-
deson: Allmogoberättelser I, II. — Jochum Nüssler:
När Verlden har sin gång. — Klara Kuhlmann: Från
svenska hem. — Valfrid Grane: Ströftåg bland hvardags-
människor. — Arvid Axelsson (Cabriolo): Svarta och hvita
Streck. — Christer Swahn: Ord), af *Edvard Lidfors*. —

A. U. Bååth: Vid allfarväg. Ann. af *L. N.*

Frans Hedberg: Svenska skådespelare. Ann. af *R. F.*

Mirza-Schaffys sånger. Ann. af *S—e*.

Aprilhäftet:

En! Studie af *Alfhild Agrell*.

Läroverkskomiténs betänkande II. Af *Hj. Gullberg*.

Svensk dramatisk konst II. Af *Un Monsieur de l'orchestre*.

Några af de nyaste bidragen till vårt fäderneslands historia (Pon-
tus Fahlbeck: Beovulfsvädet såsom källa för nordisk forn-
historia. — Dens. Den s. k. striden mellan Svear och Gö-
tar. — Fr. Westling: Hertig Karls furstendöme under åren
1568—1592. — S. J. Boëthius: Hertig Karl och Svenska
riksrådets samregering 1594—1596. — Harald Hjärne: Si-
gismunds svenska resor. — Dens.: De äldsta svensk-ryska
legationsakterna. — E. Hildebrand: Den svenska diploma-
tiens organisation i Tyskland under 1600-talet. — Harald
Hjärne: Till belysning af Polens nordiska politik närmast
före kongressen i Stettin 1570. — Dens.: Ryska konstitutions-
projekt 1730 efter svenska förebilder), ann. af *Carl Sprin-
chorn*.

Riksdagsmannavalet till valperioden 1885—1887,
af *Marcellus*.

Det politiska vindsiftet och valkampanjen, af } ann. af —*B—*.
Cajus Julius Cæsar.

CERVANTES' DON QUIJOTE

AF

THEODOR HAGBERG.

Pris 1: 50.

Utgör no 2 i serien: *Literaturhistoriska Gångare*,
Taflor ur förfutna tidens vitterhet.

En Saga från Dal

OCH

HÄNNES KÄLLA,

UTGIFNA AF AUGUST BONDESON.

Pris 1: 25.

Innehåll:

Warburg: Molière. En lefnadsteckning.

Bergh: Vår styrelse och våra landtdagar.

Berggren: Några anteckningar om grammatikernas olika uppfatt-
ning af indikativens imperfekt etc.

Norvegia, Tidskrift for det norske folks maal og minder.

Schagerström: Om svenska bär- och fruktnamn på -on.

Murray: A new english Dictionary.

Ohlsson: Bruket af de engelska hjälpverben shall och will.

Allgemeine österreichische Literaturzeitung.

Läsning för folket.

Gemäle af Ph. Schweitzer.

Svar af R. Arpi.

Universitetsangelägenheter (Upsala, Stockholm).